

מהדורת 'קדן טלל ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ חיי שרה ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד שרה השלימה שנותיה
קודם העקידה
מילתא חדתא

יב שיחתן של עבדי אבות
נציץ אורה חסיד לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

אז ההבדל בין עבודת ה' בימי
הנעורים לעבודת ה' בימי הזקנה
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובהרת בדיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

צו וזרוז | עצה נפלאה להתעלות תמידית שנה בשנה מעת הבר מצוה וכל יושאר באותה מדרגה ..... א
 בית אבות | ההבדל בין עבודת ה' בימי הנעורים לעבודת ה' בימי הזקנה . א
 לקוטי שיחות | הגדרת 'בא בימים' – אפן חיי האדם בימי חייו ..... א
 רב טוב | מענה החזנה מלובלין זיע"א על אריכותו בתפלה ..... ב
 שפע חיים | רמז למנהג צדיקים ללמוד גמרא ותוס' קדם התפלה ..... ב
 זר זהב | אברהם לא חש על כל העובר עליו אלא קבל הכל באמונה ..... ב
 מבשר טוב | העבודה בזמן הזה בלב אטום חשוכה כמסירות נפש ..... ג
 מגיד דבריו לעיניך | כל העולם עומד על אמונה ובטחון ..... ג
 בית אברהם | בפעם השנייה אין מרמז ששלו המים לקראתה ..... ג
 דעת משה | הטעם שלא רצה לאכל קדם דבורו ..... ג
 מהרי"ד מפעלזא | שלח בגדים להראות הבגדי צניעות שלובשים בית אברהם ג
 אזור אליהו | רמזי חזק ובטחון בכל מצב ..... ג
 פתוחי חותם | האדם זוכה ע"י מעשיו לנפש רוח ונשמה עליונים ..... ד
 דעת משה | מרגלא בפומיה דהמגיד מקו'נין זיע"א ..... ד
 תפארת שלמה | תקנות הצדיקים לזכות לסייע בעבודת ה' ..... ד
 ישמח ישראל | בתקף היסורים והחשף יש להאמין וליחל להפצעת אור ה'ישועה ..... ד
 באר משה | מדרגות נוראות בדבקות של הרבי רבי זושא זיע"א ..... ד
 אוהב ישראל | החיות מהשגחת הבורא ..... ה
 בית אהרן | מאמר העולם 'השקל בא אחר השנים' ..... ה
 עבודת ישראל | בימי הנעירות קל לאדם לשוב ולתקן עצמו ..... ה
 אהבת שלום | ימי האדם הם לבושים לנשמתו ..... ה
 כנסת יחזקאל | ידמה בנפשו שזה יומו האחרון ..... ה
 זאת זכרון | על היצאה להיות על פני האדם כל רגע ..... ה
 תולדות יעקב יוסף | במקום שמחשבתו של האדם שם הוא כלו ..... ה

פתגמים קדישין | מחשבות רעות הרי הם כמעמיד צלם בהיכל ..... ה
 שפתי צדיק | מעשה בבעל החדושי הרי"ם זיע"א ..... ה
 תורת חיים | צמצום ההשתמשות וההנאה מדברים גשמיים ..... ה
 שפתי צדיק | לא להתעכב בעת העסוק בצרכי הגשמיים ..... ה
 חשבה לטובה | הזכירה שהשם יתברך משגיח בכל רגע מביאה שמחה ..... ו
 אוהב ישראל | פסוקי דזמרה מבטלים הדינים ..... ו
 בית אהרן | תקוני התפלה כפי השתנות הזמנים ..... ו
 שפת אמת | עת רצון הוא מחמת הודתכחות הזמן ..... ו
 אלף בינה | תפלה נקראת שיחה, שתהיה בלבד שיחת התפלה בלבד ..... ו
 דברי ישראל | תפלה כחשק ורצון ..... ז
 טל חיים | באור בדרך צחות על המהירות בתפלה ..... ז
 גנזי חיים | בזכות צדקתה של שרה נתמלאו ימיה ..... ז
 עמק הלכה | בזכות שכבדו האמות את אברהם נשאר לשבת בארץ ישראל ז
 לקוטי בשרים | על ידי שרצה אברהם לשלם בעד קבורת שרה נתרצה עפרון לתן לו מקום לקבר משפחה ..... ז
 קול יהודה | תפלת אליעזר בזמן מנחה שהיא עת רצון לקבלת התפלות .. ח
 אלופי יהודה | רצה אברהם לשלם בעד מקום קבורת שרה כדי שיהיה מקבלים תוכחותיו ..... ח
 ויאמר שואל | ארבע מאות שקלים כנגד ארבע מאות עולמות שנוחלים בגן עדן ..... ח
 גבעת פנחס | פנוי הבית מעבודה זרה לכבוד אליעזר ..... ח
 בנין אריאל | מאון אליעזר לאכל לבדו ..... ט
 בית נאמן | טובתם של הרשעים רעה אצל הצדיקים ..... ט
 דברי יחזקאל | מהר אליעזר לשוב לארץ ישראל שמא ימות ויאסר יצחק בכל הנשים שבעולם ..... ט
 מעשי צדיקים ..... י
 ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה ..... יג

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת חיי שרה

בא בימים

צו וזרז

רבי קלונימוס קלמיש מפסיצנא זיע"א

עצה נפלאה להתעלות תמידית שנה בשנה מעת הבר מצוה וכל ישרא באותה מדרגה

אם רצונך לעבד את ה' ולהעלות את עצמך מעלה ולא תעמד בשנת השבעים לחיך כביום הבר מצוה שלך, עשה זאת איפא:

בכל שנה עשה לך מטרה, ציר בעצמך, אם שמך ראובן למשל, איזה ראובן תהיה בשנה הבאה, מה יהיו השגותיו עבודתו מדותיו וכל תכנו, והראובן הדמיוני יהיה לך למדה למוד את עצמך בו כמה חסר לך עוד להראובן הדמיוני, האם עבודתך ותקון מעשיך של יום יום יספיקו להשלים את הראובן של השנה הבאה.

ואם הגיעה שנה הבאה ומדדת את עצמך ולא הגעת אפלו לקרסלי הראובן של שנה החדשה, יהיה בעיניך שחס ושלום חס ושלום לא הארכת ימים, פי רק הראובן אשר לפני שנה או אשר לפני עשר שנים חי ולא הראובן של שנה זו, ואברהם וזו **בא בימים** – אברהם של היום היה של היום ולא האברהם של אתמול:

בית אבות

רבי חיים יעקב מקומארנא זיע"א

הקבדל בין עבודת ה' בימי הנעורים לעבודת ה' בימי הזקנה

ואברהם זקן בא בימים וה' ברוך את אברהם בכל. במדרש: הריא הוא דכתיב אנכי ה' אלקיך (שמות כ ב).

הנה מבאר בשם מרן קדש הקדשים הפעל שם טוב זי"ע שפרש מקרא 'וקו' ה' יחליפו כח' (ישעיה מ ל), כי בימי הפירות הגוף תזקן בתיחות הדמים, ועל פן הנסיון היותר גדול הוא להשמר מלעבד על הלא תעשין, ולעמת זה בימי הפירות והנעירות יוכל לעבד את השם יתברך בעבודה גדולה בהתלהבות עצומה במצות עשין, כגון להתפלל בכת גדול, ולעשות המצות בחזקה.

ובימי הזקנה נעשה הגוף חלש וצונן והנסיגות בלא תעשין נפסקין.

אבל גם למצות עשה הפח אז חלש יותר מימי הפירות, וממילא לא יצטרך להתגברות גדולה שלא לעבר חס ושלום על הלא תעשין כמו בימי הפירות, אבל גם למצות עשין אין בכחו להתלהבות גדולה כמו בימי הפירות.

באור הפסוק 'וקו' ה' יחליפו כח'

ואמר מרן הפעל שם טוב זי"ע: 'וקו' ה' יחליפו כח', הינו מי שפל קוים ויחלם לעבד את השם יתברך ולעשות נחת רוח ליוצרו, המה מחליפים תמיד בכלחם, ובימי הפירות ללא תעשין, המה לוקחים כחות הזקנה החלושים, אשר הגוף כבר הפסיק לפעל כחו החמרי, ואלו בימי הזקנה לוקחים כח הפירות למצות עשה והם מחליפים תמיד כח הגוף. אלו דבריו הקדושים, ודברי פי חכם חן.

התועלת על ידי התורה

ואמרתי להוסיף על דבריו הקדושים, דכל זה יכול להיות רק באמצעות התורה הקדושה, כאשר פרשתי בס"ד דהתורה נמשלה לפעמים לאש, שנאמר (ירמיה כג כט) 'הלא כה דברי באש', ולפעמים נמשלה למים, שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים', (עיין תענית ד), וזה הלא אי אפשר, כי הם שניהם דברים הפכיים זה לזה ושונים זה לזה, אבל אם הם משלימים זה את זה, אז אפשר להמשילם כהנ"ל.

כי חס ושלום כשכא לידו לעבד עברה, לא תעשה, מכניס היצר הרע בלבו אש בוערת לעברה ההיא, ואז למוד התורה הנמשלת למים מכבה האש הזרה של היצר הרע, כדברי חז"ל קדושין (ל:) אם פגע בך מגול זה משכהו לבית המדרש.

הינו שלמוד התורה יכבה אש העברה, ולהפך כאשר יבא בקרבו אש של קדשה לעשות ולקיים מצוה בהתלהבות גדולה, בא היצר לכבותו בכחו של מים, אזי ילמד תורה שנמשלו לאש הלא כה דברי באש, וזה דבר נפלא בס"ד.

באור מאמר 'מטבע של אברהם אבינו

זקו וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה

מצד אחד'

ובזה פרשתי בס"ד דברי חז"ל (כ"ק צו:) 'מטבע של אברהם אבינו – זקן וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחד', ש'מטבע' הוא מלשון טבע, הינו הכח

והטבע של אברהם היה להשתמש בשני הפחות האלה, ובכל ימי חייו השתמש בשני כחותיו, בין בימי הפירות בין בימי הזקנות, תמיד היה בחור מכאן וזקן מכאן.

הינו בימי הפירות ללא תעשין השתמש בכלח הזקנה, ולמצות בכלח הפירות, ובימי הזקנה לעשין כח הפירות וללא תעשין כח הזקנה, ואם פן היה תמיד אברהם בבחינת 'נער' ובבחינת 'זקן'.

וזה 'זקן' ראשי תבות 'זקן נער ואות חק' מספר 'גלד', לרמז פי אברהם הלך תמיד בבחינת זקן ובבחינת נער כהנ"ל. והוא אשר אמר המדרש (הובא ברש"י ריש פרשת וף) 'ואעשך לגוי גדול' (בראשית י ב) – אודיע טבעך בעולם, הינו הטבע שלו זקן מכאן ובחור מכאן:

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

הגדרת 'בא בימים' – אפן חיי האדם בימי חייו

כתב הפלי יקר: הרבה מפרשים תמהו והלא כבר נאמר [לעיל בפרשת וירא] 'ואברהם ושרה זקנים באים בימים' (בראשית יח יא), והנה כמו ל"ז שנים בין שני זמנים אלו – ומהו שנאמר כאן 'ואברהם זקן בא בימים', שרק עתה נודען כו'.

יש לומר הבאור בזה: הפרוש ד'בא בימים' הוא – כפשוטו התבות – שהגיע ובא (ונכנס) בתוך הימים, כמו בא בבית וכיוצא בזה. זאת אומרת, שאין זה תאור מספר שנות האדם (אם רב או מעט), אלא אפן חיי האדם בימים אלו.

כלומר: הימים שעברו על האדם והמאצעות שבהם, אינם כמו דבר העובר וחולף שלא נשאר ממנו רשם, כי אם הם באפן שהאדם 'הכניס' את מהותו ונפשו בתוך כל יום ויום ומאצעותיו והרפתקאותיו, שאז כל יום ויום וכל מארע ומארע (הן דבר המשמש, והן הפכו חס ושלום) פועל ומשפיע עליו, עד שנכר בגלוי בתוי פניו כו'.

וכפי שרואים במוחש, שאין כל בני אותו גיל דומים זה לזה, ולפעמים אחד מהם נראה יותר מבוגר מזולתו, פי נכר עליו רשם המאצעות שעברו עליו, מכיון שכל מארע כו' נגע ללבנו.

לומר כשחושב בדעתו שאין לו אלא עתה שעה זו, אז ודאי עושה תשובה ברגע זה.

באור המסורה על פי הנ"ל

יתכן שכל שכן יצחק אבינו היה בבחינה זו, וזה שאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, רוצה לומר כשיצא להתפלל היה נדמה לו שהוא לפנות ערב של אדם ושקיעות שמשו, והיה לפנות ערב, מחמת שהיה בבחינה זו לפנות ערב, על כן ירחיץ במים במי התשובה, וכן מפרש המדרש וירא (בר"ר ג) 'בערב' (בראשית יט א) בא ערבה של סדום וכו', וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא:

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א
רמז למנהג צדיקים ללמד גמרא ותוס'
קדם התפלה

בפסוק 'והוא יושב בארץ הנגב' (כד סב), וכתב בבעל הטורים: וסמך ליה יצא יצחק לשוח בשדה, רמז למה שאמרו (בר"ר כה:) הרוצה שיחפים ידרים.

ונראה לרמז עוד בזה, על דרך דמיונו (שבת י.) רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא והוה עסקי בשמעתא נגה לצלויה והוה קא מסרבה רבי ירמיה קרי עליה רבי זירא מסיר אגזנו משמע תורה גם תפלתו תועבה. זאת אומרת דמי שעומד בתפלה כל היום ואינו עוסק בתורה אין שום ערך בתפלתו.

ולכן נהגו צדיקים ללמד קדם התפלה כמה דפים גמרא ותוספות, ואפלו אם בגלל זה נתאחרו קצת בזמן התפלה, דווקא עדיף מלהיות בכלל מסיר אגזנו משמע תורה גם תפלתו תועבה.

ולזה קדם שגאמר ויצא יצחק לשוח בשדה ואין שיחה אלא תפלה (ברכות כו:), אמר הכתוב 'והוא יושב בארץ הנגב' – הרוצה להתחפש ידרים, שתתחלה עסק בחכמת התורה ואחר כך יצא לשפף שיחו:

בא ונכנס ב'מיו', לעבוד את השם בכל יום ויום כפי שהיה נדרש בכל יום לפי ענינו. **כלומר:** הענין ד'בא ב'מיו' לפי פשוטו של מקרא (הנ"ל), קאי על חזיו הגשמיים של אברהם, שמארעות כל יום ויום השפיעו עליו וכו'; ואלו בזהר, פנימיות התורה, מדגש התכן הפנימי של חיי אברהם, שהם חיי הנשמה ועבודת השם שלו, שהם חיי אברהם האמתיים ובלשון רבנו ה'קן (תניא אגה"ק ביאור לסימן ז"ך בתחלתו) 'שחיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים', ולכן מפרש, דווקא שאברהם בא ונכנס בכל יום ויום (עד שהיה נדר עליו הרשם של כל ימי חיותו), הינו לפי שכל ימיו היו ממלאים בעבודת השם, באפן שכל יום ויום היה יום 'חי'. (חלק לה עמ' 91-92)

תפלה בכונה

רב טוב

רבי יקותיאל יהודה מסיניעט זיע"א
מענה החוזה מלובלין זיע"א על אריכותו
בתפלה

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב (כד סג.) והיה לפנות ערב ירחץ במים ו'גו' (דברים כג יב). יתבאר כי שמעתי ממוזלה"ה ספרו לי, שרבנו הקדוש מורנו הרב יעקב יצחק זלה"ה מלובלין, בעודו בימי ילדותו שהיה מתפלל בכונה גדולה ומאריך.

ופעם אחת שאלו אותו מה זאת, ואמר להם, תדעו שקדם התפלה אני חושב, מה שעבר אין, והעתיד עוד איננו, כי לא ידע האדם את עתו, ואין לי רק רגע זו שאני עומד בו ועם לבבי אשיחה, על כל פנים ברגע זה אהיה עבד נאמן להתפלל בכונה, עד כאן דבריו באותה שעה.

באור 'אין ועתה אלא לשון תשובה'
ובזה פרש בספרו דברי אמת מאמרם (בר"ר כא ו) אין ועתה אלא תשובה, רוצה

וזהו 'ואברהם ושרה זקנים באים ב'מיו', שלא רק שהיו 'זקנים' מפני מספר שנות חייהם, אלא עוד זאת, ש'מיו' חייהם לא חלפו ועברו מהם, אלא היו באפן של 'באים ב'מיו', כנ"ל.

הבאור מדוע נאמר 'ואברהם זקן בא ב'מיו' בפרשתנו

על פי זה יש לבאר מה שגאמר בפרשתנו עוד פעם 'ואברהם זקן בא ב'מיו' – ד"ש לומר, שעקר החידוש אינו בתבת 'זקן' (פי גם לפני זה היה זקן, כנ"ל), אלא בכך שהיה 'בא ב'מיו':

מטבע הדברים, שכל שהאדם הולך ומתבגר, אין המארעות מסביבו משפיעים עליו (כל דך) – אם מפני שנעשה מתון יותר, או לפי שטבעו של זקן שכבר עבר הרבה בחייו, שאין הדברים שסביבו תופסים מקום אצלו.

ולכן, אף שכבר נאמר 'ואברהם ושרה זקנים באים ב'מיו', מצד רבוי המארעות שעברו עליהם עד הזמן ההוא, מכל מקום יש צורך להודיע ולחדש שגם לאחר שעברו אצל אברהם עוד ל"ז שנה, היה 'אברהם [לא רק] זקן [אלא גם] בא ב'מיו', שגם המארעות דל"ז שנים אלו השפיעו עליו והותירו רשמים בו, באפן של 'בא ב'מיו'.

באור דברי הזהר ש'בא ב'מיו' הינו שכל ימי חיו היו שלמים בעבודת ה'

על פי פרוש זה ב'בא ב'מיו' (ש'מיו האדם הם באפן ש'נכנס' בהם ופועלים עליו רשם כו') – יובן היטב פרוש הזהר (ראה זהר פרשתנו קכט. זהר ויחי רכא: ואילך. רכד.) 'ב'בא ב'מיו' – שכל ימי חיו היו שלמים בעבודת השם, שלא החסיר מלעבוד את השם אפלו יום אחד מימי חייו.

לפי הנ"ל מובן, שפרוש הזהר אינו על דרך הרמז בלבד, אלא הוא מיסד על הפרוש הפשוט ב'בא ב'מיו', שלא היה יום אצל אברהם שרק חלף ועבר, אלא אברהם

ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר (כג ד)

זר זהב

רבי זאב וואלף מסטריקוב זיע"א
אברהם לא חש על כל העובר עליו
אלא קבל הכל באמונה

הנה אחר הנסיון העצום של העקדה, ואחר שמעו מן המלאך 'כי ירא אלקים אתה' ושעל ידי זה ירבה זרעו ויתברך בכל הברכות,

פרשת חיי שרה

אחר כל אלה בשובו אף לביתו קרהו מקרה הראשון שמתה עליו שרה אשתו, והיה מקום להיצר לערוב דעתו חלילה.

על זה בא הכתוב להעיד עליו ולומר **ויקם אברהם וגו'** – כלומר אמנם הוא משל ברוחו ולא הרהר אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא, אלא 'ויקם' – הרהיב בנפשו עז ותקומה היתה לו, כי לא נתן אל לבו דבר ולא חש על כל אלה:

אם יש את נפשכם (נפשכם, רצונכם, רש"י)
(כג ח)

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זיע"א
העבודה בזמן הזה בלב אטום חשוכה
במסירות נפש

מעשה ביותר יש להפליא ביותר את כחם

ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה (כד נג)

מהרי"ד מבעלזא

רבי ישכר דב מבעלזא זי"ע

שלח בגדים להראות הבגדי צניעות שלובשים בית אברהם

קשה, למה שלח אברהם אבינו בגדים, בשלמא כסף וזהב – למתנה, אלא בגדים למה שלח, וכי ידע מדתה. ויש לומר, ששלח בגדים לדוגמא, להראות להם בגדי הצניעות שלובשים בביתו:

ויסר אברהם ויקח אשה ושמה קטורה ותלד לו את זמרו ואת יקשו (כה א)

אזור אליהו

רבי אליהו מוויסקיט זי"ע

רמזי חזק ובטחון בכל מצב

ראשית כל צריך האדם לקשר הכל אליו. תכפר, הינו לידע ולהודיע שהכל בא מאתו. תכפר, זה קטורה – לקשר הכל אליו. תכפר, וגם לקשר את עצמו בנוגע, ובאם שהאדם יודע כל זאת שהכל נצמח ממנו. תכפר, מחיב לשבחו. תכפר על כל המאורעות ויבטח שבאו הכל לטובה, זה ואת זמרו, הגם שלפי עין אנושי נדמה לו לאדם שאין הדבר המאורע טוב, צריך האדם להתחזק ולהתעקש בדבר ולידע שהכל טוב מאת ה' תכפר, כמו שכתוב (תהלים כז) 'חזק ויאמץ לבך, זה ואת יקשו:

ויסר אברהם ויקח אשה ושמה קטורה ותלד לו את זמרו ואת יקשו ואת מדן ואת ישבק ואת שוח וגו' (כה א-ד)

פתוחי חותם

רבי ישעיה אביחצירא זי"ע

האדם זוכה ע"י מעשיו לנפש רוח ונשמה עליונים

אפשר לפרש הפסוקים האלה בדרך רמז, בהקדים מה שכתוב בזהר הקדוש (ח"ב ע"ד:), דאדם אחר בואו לזה העולם, על ידי מעשיו הטובים ועסקו בתורה יכול לקנות נפש היותר עליונה, ובהשפדלותו אחר כך יוסיף אמץ על אמץ וקדשה על קדשתו, יקנה אחר כך רוח עליון. וכשמוסיף עוד קדשה על קדשתו, יקנה נשמה עליונה. נמצא הכל תלוי ביד האדם להשיג מה שירצה:

מי שזכה לנשמה זוכה לכמה מעלות

וזוהי שאמר כאן ויסר אברהם, הוא הצדיק שהוא אב ורם, הוסיף קדשה על קדשתו, ועל ידיה זכה ויקח אשה שהיא נשמה,

ותרד העינה ותמלא כדה ותעל. אמרו חז"ל שהיו המים עולים לקראתה, ובפעם השניה ותרץ עוד אל הבאר לשאב (פסוק כ), אין רמז שהיו המים עולים לקראתה, רק היתה צריכה לטרוח ולשאב.

כאשר טרחה עבור מצוה לא עלו המים לקראתה כיון שהקשי במצוה מוסיף בה חשיבות

כי בפעם הראשונה ששאבה לעצמה, ולא לשם מצוה, והיות והיתה צדקנית זכתה שהמים עלו לקראתה. אבל בפעם השניה ששאבה לשם מצות גמילות חסדים, אז אדרבא כל מה שטורחים יותר וקשה יותר, חשובה יותר המצוה לפני הקדוש ברוך הוא, לכן היתה צריכה לטרוח שיהיה שגרה מרבה:

ויושם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי (כד לג)

דעת משה

רבי משה אליקים בריעה מקוויניץ זי"ע

הטעם שלא רצה לאכל קדם דבורו

וצריך להבין מפני מה לא רצה לאכל קדם שיידבר. אף ממתת הצדיקים שאינם רוצים להנות מזה העולם עד שפמליכים מקדם להבורא ברוך הוא. וזהו שאמר לא **אכל עד אם דברתי דברי**. דברי רמז להמלכות. והם לא הבינו טוב פנותו וסברו שיידבר חס ושלום דברים בטלים, ועל כן ויאמר דברי.

ויאמר עבד אברהם אנכי. דהנה פעם אחת שאלו לאדם גרגרן, ואמרו לו, מפני מה אתה אוכל כל כך, והשיב כדי שיהיה לי כח לעבד עבודתי. ואמרו לו למה אתה עובד כל כך, והשיב כדי להשתפר ולהביא טרפי ופרנסתי. ואמרו לו למה לך פרנסה, אמר כדי שיהיה לי כח לעבד.

ובאמת הוא דרך שוטים ונבערים מדעת קונם. אף העקר עבודת הוא לעמל בתורה ובעבודת הבורא ברוך הוא, ועל זה הפונה יהיה גם כן האכילה כדי שיהיה לו כח לעבד הבורא ברוך הוא ולהגות בתורתו.

וזוהי שאמר עבד אברהם אנכי, כי חכמינו ז"ל (יומא כח:) דרשו 'דמשק אליעזר' (בראשית טו ב) שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים. וזהו עבד אברהם, רוצה לומר, מה שאני עבד אברהם, אינני עובד חס ושלום אצלו עבודת גשמיות, רק עבודתי ללמד אצלו התורה הקדושה שפותחת באנכי:

של ישראל בדורות אלו, שצריכים לעבד את השם תכפר גם מתוך חסר חשק ורצון לעבודת ה'. כי לעבד את השם תכפר ולקיים את רצון ה' בנפש חפצה, בזמן שהלב אטום באבן, והרצון והחשק סתומים לגמרי, חשובה היא מצד עצמה, שיש בה חדוש ופלא גדול.

כי בטבע האדם אינו מסוגל לעבד עבודה שאין לו בה טעם וחשק, כי הנה ידוע שהרצון הוא חיות הנפש, כמו שפרש רש"י על הפסוק 'אם יש את נפשכם', דהינו 'רצונכם'. כי הענג והרצון הוא מזון הנפש וחיותו, ועל כן חסר רצון חשוב כמיתת הנפש. והיא מסירות נפש פנימית גדולה מאד שאין לשער ואין לתאר, הוא ענין גדול ומיוחד שיש בדור האחרון.

על כן בזמנים הללו, כל דבר שהאדם עושה על אף שאין לו חשק, שעובד את ה' כנגד טבעו, ונגד תאוות יצרו, נחשב כמי שהקריב את גופו ונפשו. ואפלו בדבר מועט ביותר, הוא בבחינת 'את נפשו הוא מקריב', שהרי קמץ מנחת עני שהיא מעוטה ביותר, חשובה לפני הקב"ה יותר מהקריבת בהמת עולה של עשיר. כי העני בהקריבת הקמץ בלבד את נפשו הוא מקריב, כמו שאמרו בגמרא מנחות (קד:) (ברכה של גלויות מאמר ט):

ואברהם זכו בא בימים (כד א)

מגיד דבריו ליעקב

רבי דב בעריש מביאלא זי"ע

כל העולם עומד על אמונה ובטחון

כבוד קדשת אבי אדוני מורי רבי [רבי אברהם מטשעכנוב זי"ע] דבר בקדשו אשר כל העולם עומד על אמונה ובטחון, ולכן אותיות הראשונות של א"ב נוטריקון אמונה בטחון, ועם זה זוכים לכל.

ובאברהם אבינו כתיב 'זמן בא בימים', כי אברהם אבינו זכה לכל זה מחמת בטחון ואמונה שהיה לו בה, ולכן כתיב 'בא'. וכן ביצחק כתיב (פסוק סב) ויצחק 'בא' מבוא באר לחי ראי, שכל תהליכות שלו היו רק אמונה ובטחון:

ותרד העינה ותמלא כדה ותעל (כל הנשים יורדות וממלאות מן העין, וזו כיון שראו אותה המים מיד עלו, ב"ר ס ה) (כד טז)

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זי"ע

בפעם השניה אין מרמז שעלו המים לקראתה

מדרגות נוראות בדבקות של הרבי רבי
זושא זיע"א

הצדיק השלם איננו שבע עד שבא להתדבק
במלך מ"ה עצמו להיות ממש בטל
במציאות בגדל הדבקות בהשי"ת ב"ה במס"נ
לה' וכו', וכמו שבעני ראיית ממורי ורבותי
שכבר נתבקשו בישיבה של מעלה ומנוחתם
כבוד בעולם העליון בצורה דחוי דלעילא,
ובפרט מאדמ"י הרב הקדוש איש אלהים נורא
מוהר"ר משולם זושע זצ"ל, אשר כמה פעמים
בהעלותו להתדבק בהבורא ב"ה וב"ש היה
מפשיט עצמו לגמרי מן העוה"ז עד היותו ממש
קרוב להתבטל במציאות שהכרח לנדר נדרים
ונדבות שיתקיים נפשו בו (ד"ה ואברהם זקן):

מעשה נורא במדרגת הדבקות של
המגיד מקו"ניץ זיע"א

בנדאי יש קצת גם כן קדושי עליון אשר
בתוך התפלה יוכלו להתבטל
במציאות מחמת גדל התשוקה, וכאשר ארע
לאדוני אבי מורי ורבי וצלח"ה באמצע
התפלה, לגדל התשוקה והדבקות נתעלה
בתוך התפלה עד שקראוהו בשמו ונתעורר
(דעת משה פרשת שמני):

אברהם אבינו מרב דבקותו לא יכל
לחפש בעצמו אשה לבנו

ויאמר עבד אברהם אנכי וכו'. עובדא
של אברהם הוא תמיד להיות
דבוק ב'אנכי', ואין ביכולתו להפסיק אפלו
רגע חדא מדבקותו ית"ש, ולכן אין לו
פנאי ושלח אותי (עפ"ס ויאמר עבד):

השגחה

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העטיל מאפסא זיע"א

החיות מהשגחת הבורא

במה שה' יתברך מסתכל ומשגיח בכל
דבר, בראיה זו ממשיך להם קו
החיות, כי במקום השגחתו שם הוא חיותו
של הדבר ההוא, ועל ידי זה נתקנים הבריאה
מכח החיות שבא לכל הנבראים מהשגחתו
יתברך (ד"ה ויצחק בא):

ימי הנערות

בית אהרן

רבי אהרן מסקלין זיע"א

מאמר העולם 'השכל בא אחר השנים'

העולם אומרים: 'השכל בא אחר השנים'.
ובאמת הוא דבר לא טוב מאד,
שבילדויות הולך אחר שרירות לבו וממלא
תאוות, ולעת זקנתו כשנתבטלו הטוהנות
ובטלו ממנו כל התאוות אז הוא בא אל

בריאה יצירה עשיה, דהבא בסוד ה'
צריך לידע סוד ארבע עולמות, ובה
ואלדעה, קרי בה יאל דעה, כלומר בזה
יבוא לידע את ה' בפרט כראוי. כל אלה
בני קטורה, כלומר כל אלה המדות נולדו
מן הנשמה הבאה אליו שהיא קטורה:

• לשונות של אור •

בטחון

דעת משה

רבי משה אלנקים בריעה מסקלין זיע"א

מרגלא בסומיה דהמגיד מקו"ניץ זיע"א

וכמו שהיה מרגלא בפומא דאמו"ר וצלח"ה
תמיד הפסוק הזה, 'כי הוא הנתן לד'
כח לעשות חיל' (ד"ה א"י ויאמר אברהם):

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדוקסק זיע"א

תקות הצדיקים לזכות לסייע בעבודת
ה'

מדת הצדיקים והחסידים ההולכים לפני
ה', שכל ימיהם ושנותיהם אף זה
מגמתם ומחשבתם בצפיתם להשי"ת, לזכות
לסייע מן השמים שיוכלו לעשות נחת רוח
להשי"ת ב"ה ולעבדו בלבב שלם, וכל עקר
התפלה והבטחון שלהם בבקשתם ותפלתם,
הוא אף להשיג מעלת השלמות והדבקות
שלמעלה בעבודתם, כי אף זה כל ישעם
וכל חפצם בעוה"ז לא זולתו (ד"ה ויקרא יצחק):

ישמח ישראל

רבי יחמיאל ישראל יצחק מאלקסנדר זיע"א

בתקף היסורים והחשך יש להאמין

וליחל להפצעת אור הישועה

כמו שרם השחר עלה, יתגבר ויתחזק
החשך, ואז אומרים השומרי לילה
אתא בקר, כמו כן מתוך תקף הצרות והחשכות
צריך כל אחד ואחד להאמין ולקוות וליחל
שקרוב יותר לאור היום, ולית נהורא אלא
ההוא דנפיק מגו חשיכה (אות ח)

דבקות

באר משה

רבי משה אלנקים בריעה מסקלין זיע"א

ושמה קטורה, כשמה כן היא, שנאה ונאים
מעשיה קטרת. וכיון שזכה וקנה נשמה
קדושה, יולדת לו דברים של קדושה.

וזהו ותלד לו את זמרו, קרי בה לשון
זמירות, ולשון זמיר עריצים (ישעיה
כה ה), דהינו, השתא שבאה נשמה קדושה
לזה הצדיק נתוספו בו דברים עליונים,
חשקו ורצונו כי אם לומר לקונו, ולהכרית
הקלפות הסובבים את השושנה. ואת יקשו,
מקיש, דופק על בתי כנסיות ובתי מדרשות.
ואת מדרו, דבק בכל מדות טובות.

ואת מדין, קרי בה 'מדין', בחיריק המ"ם
והדל"ת, כמו 'מארי מדין' שבוהר
הקדוש (ח"ב לד), הם הידעים דרך האמת,
גם זה הצדיק, כשבאה לו הנשמה מלמדתו
(יסודות) [סודות] התורה. ואת ישבק ואת
שוח, מלמדתו לעזב השיחה, משום דסיג
לחקמה שתיקה (אבות פ"ג מ"ג). אי נמי,
ישבק מוחל על עלבונו, ושוח מלשון ענוה.

יושב בישיבה באהבת חברים ומרבה
חכמה

ויקשן ילד את שבא ואת דדו ובני דדו
היו אשורים ולטושם ולאמיהם.
כלומר, זה שמקיש ודופק על בתי כנסיות
ובתי מדרשות, נמשך לו מזה את שבא,
דהינו שמרבה ישיבה ובה מרבה חכמה.
ואת דדו, שנעשה דוד ואהוב עם בעלי
הישיבה, וזהו העקר, כמו שכתוב בזהר
הקדוש (ח"ב קצ): דצריכים חברים של תורה
להיות אוהבים זה לזה.

וזהו ובני דדו, דהינו כשיהיו בני הישיבה
דודים ואוהבים זה לזה אז יהיו אשורים,
דהינו מאשרים, וזהו דרך הישרה. ולטושם,
דהינו יהיו מחדדים ומפלפלים הרבה, כמו
שנאמר (משלי כז יז) 'ברזל בברזל יחד'. ולאמיהם
לשון מלכות, דכיון שכל למודם לשם שמים
יגיעו למדרגת מלכים בתורה, כמו שנאמר
(משלי ח טו) 'בי מלכים ימלכו'.

העוסק בתורת הסוד צריך להרבות
בקדושה

ובני מדין עיפה ועפר וחדד ואבידע ואלדעה
כל אלה בני קטורה. ובני מדין, הם
בעלי הסוד כמו שכתבנו לעיל (פסוקים א-ב),
נמשך להם עיפה ועפר וחדד, בא לרמוז
דהבאים בסוד ה' צריכים להוסיף קדושה
על קדושה וענוה על ענוה ומצוה על מצוה.
וזהו עיפה, מלשון כפל, כמו עיפיהו
דאיתא בגמרא (כתובות טו): ועפר מלשון
ענוה, משום עצמו כעפר. וחדד, מחנף
במצות. כלומר, הענוה והמצות שהיו בו,
עכשו דבא בסוד ה' כפל אותם.

ואבידע, אותיות 'וד' אבי"ע, דהינו
ארבע עולמות, אצילות

השקל אחר אפיסת כחו (ד"ה ואברהם):

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוניץ זיע"א

בימי הנערות קל לאדם לשוב ולתקן עצמו

האדם בימי בחרותו, אף שחטא קצת, עם כל זה במעט יכול להתגבר על יצרו, ולסור מהרע וללכת בהטוב. ואף הרע שעשה יוכל להעלו ולתקנו אחר כך אחד אחד. משא"כ בשמזקין ומשרש בהבלי עולם, ומכל שכן בחטאיו, ויצרו מתגבר עליו בכל יום, ואז צריך אחר כך לסגופים גדולים להכרית את הרע מעליו (אבות פ"ג מ"ד):

ימים

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א

ימי האדם הם לבושים לנשמתו

צריך האיש המשכיל לשמר שלא יבלה אפלו רגע אחד בהבלי עולם, בכדי שיהיו כל רמ"ח האברים שלו יכולין להתלבש ולהתעטף באותו יום. ומה מאד גדולה הבושה אם ח"ו מבלה יום אחד בהבלי עולם, ומכל שכן אם עושה ח"ו עברה באותו יום אזי הוא מתלבש במלבושים צואים (עהפ"ס ואברהם זקן):

ננסת יחזקאל

רבי יחזקאל מרדומסק זיע"א

ידמה בנפשו שזה יומו האחרון

האדם צריך לדמות בנפשו כי היום הזה הוא יום האחרון לימי חייו שהניחו לשוב לעוה"ז עוד משמים כדי לעשות תשובה לפני מיתתו (ד"ה ויקם):

יראה

זאת זכרון

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

על היראה להיות על פני האדם כל רגע

האדם צריך על כל פנים להיות לו יראה שלא תמוש מפניו רגע, כי אם בעת שרוצה הבורא ב"ה, נותן אהבה ולוקח ברגע היראה מהאדם כדי שיהיה האדם יכול לעבד את הבורא ב"ה (עהפ"ס ואברהם זקן):

מחשבה

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

במקום שמחשבתו של האדם שם הוא כלו

כשמקשר ומדבק מחשבתו בו יתברר, א"כ כל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו גוררין אחר המחשבה, וכמו ששמעתי מפרש מפי מורי, במקום שחושב האדם שם הוא כלו, ודפח"ח (אות ג):

פתגמין קדישין

רבי לוי יצחק זצ"ל מברדיטשוב זיע"א

מחשבות רעות הרי הם כמעמיד צלם בהיכל

שמעתי ממורי הרב הקסיד המפרסם מהור"ר לוי יצחק זצ"ל אבד"ק ברדיטשוב נבג"מ שאמר שאסור לאדם לחשב מחשבות רעות ח"ו ומחשבות חוץ ח"ו, כי המח של האדם הוא קדשי קדשים ושם הארוז והלוחות, והרי הוא מעמיד צלם בהיכל ח"ו, רק צריך תמיד לחשב ביראת השם וגדלתו ית"ש ותורה הקדושה:

צדיק

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

מעשה בבעל החדושי הרים זיע"א

נסענו עם זקני מו"ר ז"ל בדרך, ראה איש אחד במרחק ורץ בכל כחו שימתן שלום והלך לו. אמר, בזכות ריצה זו ינצל מעמק גיהנם כשעובר הצדיק שהיה מבטל עצמו אליו (פרשת חיי שרה):

קדשה

תורת חיים

רבי חיים מקוסוב זיע"א

צמצום ההשתמשות וההנאה מדברים גשמיים

ענין הנהוג בכל עת ובכל זמן לכל איש לקב אשר ירצה להתקרב לעבודתו ית"ש, הוא על ידי צמצום והממעט בדברים ארציים הגשמיים אכילה ושתייה וכדומה, לקדש עצמו במתן לו ולא יעשה מהם יותר מההכרחי לעבודתו ית"ש (ד"ה ואבא היום):

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

לא להתעב בעת העסוק בצרכי הגשמיות

אף בשעה שעוסק בעניני עוה"ז, יתבונן לשם שמים כשאוכל או ישן כדי שיהיה לו כח לעבודתו ית"ש. לכה אומר 'למה תעמד בחוץ', ר"ל בעניני חיצוניות, שלא יתמהמה בעניני חיצוניות. רק תכה ומיד כשיגיע לפנה לעבודתו ית"ש (עהפ"ס בא ברוך ה):

שמחה

חשבה לטובה

רבי חנוך העניך מאלכסנדר זיע"א

הזכירה שהשם יתברך משגיח בכל רגע מביאה שמחה

'ויצחק בא' מהיכו בא שמחה לאדם, 'מבוא באר לחי כו' שכאשר מישב בדעתו שהקב"ה משגיח עליו בכל רגע, הגם שיושב בארץ הנגב ואין לו כלום, עם כל זה מוכתו של הקב"ה משגיח עליו תמיד, מזה בא שמחה:

• עמוד התפלה •

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העטיל מאפטא זיע"א

פסוקי דזמרה מבטלים הדינים

[ותקח הצעיר ותתכס' (כד סה)]. 'הצעיר' גימטריא 'רנה'. הינו שהועילה הצדקת רבקה אמנו עליה השלום בתפלתה, שעל ידי הרנה וזמרה של פסוקי דזמרה בכונה שלמה ביראה ואהבה, יוכלו להתפסות מהדינים וגם לבטלם מעליהם ולהגן בעדם. גם זמירות הוא לשון 'זמיר עריצים' (ישעיה כה ה), הינו שעל ידי הזמירות באימה ויראה ואהבה באמת ותמים, יוכל לזמר ולהכרית כל המסטינים והמקטרגים, ולבטל כל הדינים מעליהם וכל היסורין ולהמתיקם בשרשם, וכזה ישפע להם כל טוב כן יהי רצון אמן. והבן:

בית אהרן

רבי אהרן מקרלין זיע"א

תכונני התפלה כפי השתנות הזמנים

מה שהיום משתנה, זה נראה לעין, שהחמה בבקר הוא במזרח, ובצהריים באמצע, ובערב הוא שוקעת במערב, זה נראה לעין השנוי, רק שיש גם כן שנוי

פיו, לא ישאר בו שום דבר ממה שהיה בו, רק נשאר הפלי ריקם לגמרי, כך בעינינו בשעת התפלה רואה האדם כאלו לבו מלא שיחה. **אמנם** אותה השיחה תהיה בלה של תפלה, דאז שאם היה נשפך לבו לא היה נשאר בו שום שיחה, רק השיחה של תפלה דוקא, ואין שום שיחה אחרת מערכת עמה. **לפיכך** אמר דוד המלך עליו השלום ו'לפני ה' ישפך שיחיו', דהינו שהשיחה בלבבו שפכה בלה, ולא נשאר בלבבו שום שיחה אחרת, נמצא שלא היה בלבבו רק שיחת התפלה, לפיכך נקראת התפלה 'שיחה'. כיון שהתפלה היא שיחה, ומחשבות הבלי העולם היא גם כן שיחה, להכי קראה בלשון 'שיחה' שלא יערב שום שיחה אחרת:

דברי ישראל

רבי ישראל ממודיץ זיע"א

תפלה בחשק ורצון

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב (כד סג). הפרוש הפשוט 'לפנות ערב' הינו תפלת מנחה. ויש לפרש גם על תפלת שחרית, והפונה 'לפנות ערב' הינו שהלך להתפלל בחשק ורצון שתמשך התפלה עד לפנות ערב. **והינו** כמו שאמר אבי אדוני מורי ורבי זצוק"ל על הפתוח 'בכל יום אברכה ואהללה שמך לעולם ועד', רצה לומר 'בכל יום אברכה' בבחינת רצון וחשק שימשך הברכה והתהלה ותפלה 'לעולם ועד', ודי למכין:

טל חיים

רבי חיים מאטינא זיע"א

באור דרך צחות על מהירות בתפלה

ויישם לפניו לאכל, ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי (כד לג) — הינו צריך אני להתפלל מקדם. ויאמרו לו דברי — הנה עשה התפלה - כמו שהעולם אומרים, אחד שמים, ולמה לך לעכב ולאחר הענין. ויאמר עכד אברהם אנכי (פסוק לד), ואצל אדוני אחרת ראיתי ולמדתי, אשר לתפלה צריכים הכנה דרבה:

יד. אף כי לפניו יתברך אין שנוי, רק הפרוש שהזמן מסתיר רצונו יתברך, אף בזמנים מקדשים, בשבת קדש, שיש להקדוש ברוך הוא נייחא מהבריאה, ועל ידי שרצונו יתברך מתלבש אז בהזמן והטבע, כדכתיב 'וירא ה' כו' טוב מאד' (בראשית א לא), ועל ידי זה מודבק הזמן, ולכך יכול כל אדם למצא רצון אמת אז.

עקר התפלה היא בעת רצון ופתיחת

הלב

ולכן הוא זמן בקשה, כמו שנאמר 'יתפלל כל חסיד כו' לעת מצא' (תהלים לב ט), שאף שלכאורה נראה כי בזמן ההסתר צריכין לבקש ולהתפלל, אבל באמת עקר זמן התפלה הוא כשנמצא השעה לאדם, כמו שאיתא אין לך אדם שאין לו שעה (אבות פ"ד מ"ג), ואז קרובים לתפלה, ועל ידי התשוקה והרצון להיות נשאר אצלו ההארה לעולם, לפיכך רצון מה' (שנת תרל"ה):

אלף בינה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

תפלה נקראת שיחה, שתהיה בלבו שיחת התפלה בלבד

והתפלה צריכה פונה הרבה, דעקרה בלב, כמו שכתוב (דברים יא ג) 'ולעבדו בכל לבבכם'. והנה מצינו דוד המלך עליו השלום קראה 'שיחה', כמו שכתוב (תהלים קב א) 'תפלה לפני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו'. **ומזה** דרשו רבותינו ז"ל (ברכות כו:) על פסוק 'ויצא יצחק לשוח בשדה' (כד סג) אין שיחה אלא תפלה. וצריך להתבונן מה טעם נקראת תפלה 'שיחה'. **ויש** לומר דהינו טעמא, משום דעקר תפלה היא בלב כאמור, ופגם התפלה הוא כשאדם חושב בשעת התפלה מחשבות של הבלי העולם, דצריך בשעת התפלה לפנות כל מחשבות מדעתו ולא יערב שום מחשבה עם מחשבת התפלה.

ועל ענין זה אמר דוד המלך עליו השלום 'ולפני ה' ישפך שיחו', דמה התפלה שבלב האדם ומוציאה בפיו לכלי שהוא מלא מים או יין וכיוצא, כשאדם שופך הפלי על

בזמנים אלו למעלה. וצריך האדם להוסיף בתפלתו ולתקן כל התקונים כפי שצריך לפי זמנם, כי כל מה שהאדם עושה מעשים טובים - היא זריעה שנוצרת למעלה ועושה פרות ופרי פרות, זורע צדקות מצמיח ישועות בורא רפואות (ד"ה עוד נוכל לומר):

הכנה לתפלה על ידי תשובה ושביון לב

כשאדם מתחיל להתדבק בעבודתו הקדושה, מתחלה צריך לראות לפרש את עצמו מכל החיצונים והמקטריגים - שהם מעכבין אותו מלהתפלל ומלהלל להקדוש ברוך הוא, ובמה, בתשובה ובשביון לב מאד לפני השם יתברך, ולהתחרט מכל רע שעשה מנעוריו עד היום הנה חרטה גמורה וחלוטה שלא יחזור עוד לאולתו, ואחר כך יראה לקשר עצמו לעלות למעלה למעלה כמו שנאמר 'ויבו תדבק', הינו הדבק במדותיו (ד"ה ורש"י):

מעלת תפלה בצבור

ועקר התקשרות העולמות הוא על ידי התפלה, וכן מצינו (ברכות לא.) אצל רבי עקיבא כשהיה מתפלל בצבור היה מתפלל בדרךכו, כי בתפלה בצבור ממילא נתקנו כל הבחינות וכל העולמות, כי תפלה בצבור דבר גדול מאד, שכן כתיב 'הן אל כביר ולא ימאס' (איוב לו ה), וכיון שאינו ממאס אזי הוא נמצא שם, כי כל ב' עשרה שכינתא שריא (סנהדרין לט.), וממילא מתקן הוא בעצמו כל התקונים שצריך להתקן וכו'.

מעלת התפלה בשמחה

גם בכל תפלה שמתפללין נעשה הולדה, וצריכים להאמין בזה מאד. ואימתי נעשה הולדה, כשמתפללים בשמחה, אבל חס ושלום כשמתפללים בעצבות רחמנא לצלן אינו עושה פרות, אף כשהעיר ה' את רוחו ונפשו להתפלל בשמחה, אזי הוא מעלה כל התפלות הקודמים (שם):

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

עת רצון הוא מחמת הזדככות הזמן

ואני תפילתי לך ה' עת רצון (תהלים סט

אוצרות גאוני הדורות

וגו' את הפסוק 'יודע ה' מי תמימים ונחלתם לעולם תהיה' (תהלים לו, יח), ודרש, 'כשם שהם תמימים, כך שנותיהם תמימים'. ויש להבין, מה הקשה למדרש, ומה התניש לו בהביאו פסוק זה. עוד יש להקדים את דרשת הגמ' בבבכות (ה), עה"פ בקריאת שמע 'ויהיו' (דברים ו, ו), 'בהיותן יהיו'.

חיי שרה"ל לא יאולה חיי שרה, כמו שנאמר באברהם 'ואלה ימי שני חיי אברהם' (בראשית כה, ז). עוד יש להבין, מהו שפפל הכתוב 'שני חיי שרה'.

ויש לבאר, בהקדים את המדרש (ב"ר נח, א), שהביא על הפסוק 'ויהיו חיי שרה'

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (כג א)

גנזי חיים

רבי חיים אשכנזי זצ"ל

בזכות צדקתה של שרה נתמלאו ימיה

יש להבין, מפני מה נאמר בשרה 'ויהיו

קול יהודה

רבי יהודה עניאט זצ"ל

תפלת אליעזר בזמן מנחה שהיא עת רצון לקבלת התפלות

קשה מה צריך להודיענו ענין הברכה הגמלים, ומאי נפקא מנה אי הבריכין חוץ לעיר או תוך העיר. גם מאי נפקא מנה אם הם סמוכים לבאר, או רחוקים ממנו. גם 'לעת ערב לעת צאת השאבת' לכאורה נראה שהם שפת יתר ואין בו תועלת, גם 'לעת' 'לעת' תרי זמני למה, גם בסמין אחד סגי, או לעת ערב או לעת צאת השאבות, דצאת השאבות הוא סמוך לחשכה. גם קשה קצת במה שכתוב 'אל באר המים', וילקמן (פסוק יג) אמר 'אנכי נצב על עין המים', ששנה מתבת 'על' ל'אל' ומתבת 'עין' ל'באר', וצריך טעם לזה כי לא דבר ריק הוא.

יש לומר דבא הכתוב להודיענו גדל הנהירות של אליעזר, שהיה נזהר לקיים מצוות בוראו בזמנה הראוי שלא יקדים ושללא יאחר, וכדקניא לן (ברכות ו) לעולם יהא אדם נזהר בתפלת מנחה. גם היה נזהר להתפלל בכונה הראויה, ובמקום שלא יפסיקוהו עובדי דרכים. גם התפלה המחדשת שהיא 'הקרה נא לפני היום' וכו' רצה לאמרה בזמן תפלת המנחה שהיא עת רצון, ולא הקדימה קדם צאתו מן העיר כדי שתהיה תפלתו מקבלת.

ועל זה הציג הכתוב על פי מדותיו, ואמר ויברך הגמלים, רצה לומר שלא פרק משאם מעליהם, ולא עשה פי אם פעל ההרצצה בלבד ולא יותר. גם מחוץ לעיר ולא המתין עד שיכניסם לפנדק כדרך כל החמרים עובדי דרכים שיכניסו בהמתיהם לפנדק.

גם אל באר המים ולא עין המים, שהמעין נמשך מבאר המים למרחוק, ולא רצה להקריכם עד שם כדי שישתו בצמא, וגם אינם קרובים לבאר אלא מרחקים קצת מכונים 'אל באר המים'.

וכל בהלה זו אמר מפני שהוא לעת ערב, דהינו שהגיע עת מנחת ערב וחשש שמא יעבר הזמן, והוא רוצה לכוון השעות מתחלת הגעת הזמן שהוא עת מנחה לקבל התפלות, וטעם זה חוזר למה שלא פרק משאן, ולא הכניסן לעיר לפנדק מקום הלילה. [ו]למה שלא קרבן לבאר, או להעמידן על המעין דבקריבה זו אין בה שהיה ועכוב כל כך, נתן טעם לשבח ואמר לעת צאת השאבת ורבים מצויים שם, ואתו לאטרודיה שלא יוכל לכוון בתפלתו.

מ"ד שנה, עכ"ל.

ועל פי מדרש זה יובן פרוש הפסוקים, כתוב אחד אומר בפרשת לך לך (יג טו) 'פי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה וגו', וכן הוא אומר (טו ז) 'לתת לך את הארץ הזאת לרשתה', אם כן משמע שאברהם בעצמו ירש את הארץ. וכתוב אחד אומר (יב ז) 'ביום ההוא פרת ה' את אברהם ברית לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת', משמע לזרעו ולא לו. על כרחך צריך לומר פדעת המדרש הנ"ל, דבשביל שפכדו את אברהם נשארו יושבין על אדמתן, אף שפכדו הבטיח הקב"ה לתן לאברהם.

לפי זה נוכל לומר דהבטחת הקב"ה לתן את הארץ לאברהם עצמו, דהינו אם לא יכבדו לאברהם. וזה שאמר אברהם 'אם תרצו', רצה לומר אם תכבדו אותי, אזי עדין לא הגיע זמן והריני גר. ואם לאו, שתהיה לכם כבודי לכלמה ולא תתנו מקום לקבורת אשתי, לפי זה הגיע הזמן שאמר לי הקב"ה 'הארץ אשר אתה ראה לך אתננה' ואטלנו מן הדין.

במבחר קברינו קבר את מתך (כג ו)

לקוטי בשמי"ם

רבי יחיאל מיכל שלמה ברמאן זצ"ל
על ידי שרצה אברהם לשלם בעד קבורת שרה נתרצה עפרון לתן לו מקום לקבר משפחה

הדקדוקים מבארים פעם נאמר 'את מתך', ופעם נאמר 'מתך'. ואמר הרב רבי ישראל אליעזר מינץ מלובלין לישיב זאת, פי אברהם בקש מהם שרוצה לקבר את שרה, ואמר ואקברה מתי מלפני. ובני חת השיבו לו בעין יפה במבחר קברינו קבר את מתך, אמרו 'את' שהוא רבוי, שהם יתנו לו מקום שיוכל לעשות שם מקום קבר משפחה.

אמנם עפרון אמר לו קבר מתך, שלא נתן לו רשות לעשות מקום קבר, רק שיתן לו לקבר את שרה לבדה, ולכן כתיב וישתחו אברהם לפני עם הארץ ולא לפני עפרון, כיון שהם נתנו לו רשות לעשות מקום קבר משפחה השתתחו לפנייהם. ואחר כך באשר אמר אברהם לעפרון ששלם לו בעד זה, נתרצה ואמר לו ואת מתך קבר, כי בעד כסף נתרצה גם עפרון לתן לו מקום קבר משפחה.

ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים לעת ערב לעת צאת השאבת (כד יא)

הינו 'כמו שהם'. (לדעת רבי, שיש לקרא ק"ש בלשון הקדש, ולדעת חכמים, שלא לשנות את הסדר).

ומעתה יבאר, שהקשה למדרש מדוע אמר הפסוק 'ויהיו חיי שרה' ולא 'אלה חיי שרה'. ויתרן זאת, הביא את הפסוק 'יודע ה' ימי תמימם ונחלתם לעולם תהיה', ודרש 'כשם שהם תמימים, כך שנותיהם תמימים'. בא לומר, שמתחלת חיי האדם, קוצב לו ה' כמה שנים יחיה, ואם צדיק הוא ממלא את שנותיו, אף אם רשע הוא נוטל ממנו את נשמתו לפני הזמן שנקצב לו. ואכן, אצל שרה מלא ה' את שנותיה כפי שקצב לה מתחלה, ולכן נאמר בה 'ויהיו' שיש לדרשו 'כפי שהיו', הינו כמו שנגזר עליה בזמן לדתה. והוסיף הפסוק לפרש, כי הטעם שמלא ה' את שנותיה, משום שהיו 'שני חיי שרה', וכפי שפרש רש"י 'הכל שנים לטובה'. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני (כג ד)

עמק הלכה

רבי מנחם מנלי זצ"ל

בזכות שפכדו האמות את אברהם נשארו לשבת בארץ ישראל

פרש רש"י אם תרצו הריני גר, ואם לאו הריני תושב ואטלנו מן הדין, שאמר לי הקב"ה (לעיל יב ז) 'לזרעך אתן את הארץ הזאת' עכ"ל. כבר צווחו פי מדרשא, כיון דהיה יכול אברהם לקח בדין, למה לו לעשות את עצמו לגר. עוד יש לדקדק הלשון 'אם תרצו' כו', משמע דבדידהו תליא מילתא שיהא גר.

ועוד קשה דבפרשת לך פרש רש"י בפסוק (יג ז) 'ויהי ריב בין רעי אברהם ובין רעי לוט', שהיו מריבין זה עם זה, רועי לוט היו מרעים בשדות אחרים, שהיו אומרים הארץ נתנה לאברהם, ולו אין יורש ולוט יורשו, והכתוב אמרו 'והקנעני אז בארץ' ולא זכה בו אברהם עדין עכ"ל רש"י. לפי זה קשה בהא דאמר אברהם לבני חת 'אם לאו אטלנו מן הדין' כו', הא עדין לא זכה בה.

ונראה לתרץ הפל בחדא מחתא, ויבאר על פי מה דאיתא במדרש הובא בילקוט ראובני בזה הסדר, זה לשונו: מפני מה זכו כנענים לישיב בארצם מ"ד שנים, שנאמר 'וחכרון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים', אלא בשביל שפכדו את אברהם שאמרו 'שמעני אדוני' וגו', בני אדם שפכדו באברהם זכו לישיב בארצם

לאכל', והלא כמה אנשים היו עמו, למה נאמר 'ויישם לפניו' ולא לפני כלם. אמנם הם חשבו שהוא אברהם עצמו כדאיתא במדרש (בר"ס ז), ולפי דעתם אין זה נכון שיאכל ויסעד האדון הזה עם עבדיו על שלחן אחד, לכן 'ויישם לפניו' לבדו, אבל האנשים אשר היו עמו נתנו פתם לבדם על שלחן אחר.

אבל האיש לא רצה בזה הכבוד שאינו ראוי לו, ויאמר עבד אברהם אנכי לא אברהם בעצמו, ובהיות כן לא יפה עשייתם אשר שמתם לפני לאכל כי אני כאחד מהם.

ובתוך ספור דבריו השמיים כל זה מדי דברו ואמרה גם אתה שתה, כמו שפרש רש"י לרבות האנשים שעמו, ועשה עצמו טפל להם, למען ישמעו וילמדו מוסר הדרך ארץ שלא להטיל קנאה בסעדתו.

אשר על כן אחר ספור דבריו, שמעו בקולו והשוו כלם לאכל כאחד, ולכך נאמר ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר היו עמו, רצה לומר שהוא והאנשים אכלו על שלחן אחד בשלום יחדיו לא נפרדו.

ויצו לכן ובתואל ויאמרו מה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב (כד ט)

בית נאמן

רבי יצחק ביגה זצ"ל

טובתם של הרשעים רעה אצל הצדיקים

יש להתבונן, מדוע הקדים הפסוק את לכן לפני אביו בתואל. עוד יש לשאל, מהו שאמרו לכן ובתואל "מה יצא הדבר", וכי נביאים היו לדעת שכל דברי אליעזר אמת, והזיוג מאת ה' עוד יש להבין את המושג דבריהם "לא נוכל דבר אליך רע או טוב", וקשה, שהרי אם "מה יצא הדבר", כדבריהם, מדוע ימנעו מלדבר אליו "טוב".

ונראה לבאר, בהקדים מה שנאמר בלכן כאשר רדף אחר יעקב "ויבא אלהים אל לכן הארמי בחלם הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע" (בראשית לא, כד), ושאלה הגמ' ביבמות (קג:), שאמנם מה שלא ידבר "רע", מובן, אף מדוע שלא ידבר "טוב". ותרצה, משום שטובתם של רשעים, רעה היא אצל צדיקים. נמצא, לדברי הגמ', כי ראוי למנע את הרשעים מלדבר עם הצדיקים אפלו דבור טוב, לפי שגם דבור טוב של הרשע עושה נזק לצדיק ומטיל בו זיהמה. ומאחר שהיה יצחק עולה תמימה, רצה ה' למנע

נגד ארבע מאות עולמות שנוחלים בגן עדן, שהוא מערת המכפלה, שמשם הוא הפניסה לגן עדן, ואף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי. ואברהם אבינו ע"ה שידע ברור הענין, הרגיש שמן השמים הזמינו בפי עפרון ארבע מאות שק"ל גימטריא נפש, ורצונו לומר כנגד ארבע מאות עולמות שנוחלים נפשות הצדיקים משם. וזהו וישמע, שהבין וקבל לתת בלי עכוב. וזהו שכתוב עבד לסחר, רצונו לומר שעוברים ונחלת סוחר, סחרה של תורה, כמו שכתוב (משלי ג יד) 'כי טוב סחרה' וכו'.

הגיד נא לי ה' בית אביך מקום לנו ללוי וגו'. ותאמר אליו גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללוי (כד כג-כה)

גבעת פנחס

רבי פינחס ביליצר זצ"ל

פנוי הבית מעבודה זרה לכבוד אליעזר

ולכן אמר אחר כך (פסוק לא) למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית, ופרש רש"י מעבודה זרה. ונראה לי דאליעזר לא רצה לכנס לבית עבודה זרה, וידע שיש דירות הרבה בביתם, אף גם זאת ידע שהמה מלאים גלולים, ושאל אולי יש חדר אחד שאין בו עבודה זרה וראוי ללוי. על זה השיבה לו שיש מקום אחד הראוי לו ללוי, והינו גם תבן גם מספוא רב עמנו, ובמקום תבני וציבי אין מכניסין עבודה זרה כמו שאמרו במסכת עבודה זרה (כא:). **אבל** אליעזר לא רצה לכנס לבית התבן כי אין זה לפי כבודו, על כן אמר לו לכן ואנכי פניתי הבית, רצה לומר גם הבית הראוי לכבודך פניתי מעבודה זרה, אם כן למה תעמד בחוץ.

ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב (כד מד)

בנין אריאל

רבי שאול לוונשטאם זצ"ל

מאון אליעזר לאכל לבדו

פרש רש"י לרבות האנשים שעמו. שאלוני למה לא נאמר כך לעיל בשעת מעשה. ונראה לי להרגיש עוד יתור לשון בכתוב לקמן (פסוק נד) 'ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר היו עמו', מה זה בא ללמדנו. ועוד למה הקדים 'עבד אברהם' אנכי.

ונראה לי לפרש הכל על דרך הפשט, לפי שנאמר (פסוק לג) 'ויישם לפניו

וכינו שאליעזר שמר העת והזמן, וגם מקום הראוי והכונה הראוי, לכך פתח פיהו ואמר הקרה נא לפני היום שהוא בעת ובעונה הזאת, שהיא עת רצון מסגלת, ומהרה באהבה תקבל ברכון.

וידבר אל עפרון באזני עם הארץ לאמר
אד אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה
חח ממני ואקברה את מתי שמה (כג יג)

אלופי יהודה

רבי יהודה ליב סג"ל זצ"ל

רצה אברהם לשלם בעד מקום קבורת שרה כדי שיהיו מקבלים תוכחותיו

ולכאורה צריך הבנה מה היה פונת אברהם שבקש מעפרון שיקח ממנו כסף השדה. איבא למימר, דהנה המפורשים פרשו הטעם מפני מה שונא מתנות יחיה, דאם מקבל מתנות אזי אין תוכחתו נשמעת אצל הנותן לו מתנה. וכזה יש לומר דלכך אמר אברהם לעפרון אתה רוצה לתן לי מתנה המקום קבורה, אד אם אתה לו שמעני, כלומר אף זה היה טוב מה שאתה רוצה לתן לי במתנה המקום קבורה אם אתה שומע לדברי תוכחות כשאקבל ממך מתנה.

ולכך נתתי כסף השדה, אזי חח ממני דברי תוכחות, כמו מקדם שהיה דברי אברהם נשמעים אצלם שקראו אותו 'נשיא אלהים' כמו שזכר בפסוק.

אדני שמעני ארץ ארבע מאות שקל כסף
ביני ובינך מה הוא ואת מתד קבר (כג טו)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

ארבע מאות שקלים כנגד ארבע מאות עולמות שנוחלים בגן עדן

אפשר לרמוז למה אתרמי ואמר עפרון 'ארבע מאות' לא פחות ולא יותר, וגם כן אברהם אבינו ע"ה הסכים לדבריו כמו שכתוב וישמע אברהם לעפרון, ואין זה דרך מקח וממכר.

ואפשר על פי מה שכתבו בזהר (חדש רות לג:) ובר"ל, שמערת המכפלה היא פתח גן עדן. ונודע מהזהר (מדרש הנעלם ח"א קכד:) שחצדיקים נוחלים בגן עדן ארבע מאות עולמות, מאתים על התורה, ומאתים על שמוסרים עצמם על קדוש ה', ואפלו אינו בפעל כי אם במחשבה לבד, כגון בקריאת שמע ובנפילת אפים, נחשב כאלו מסרו עצמן על קדוש ה'.

ולכך אתרמי ואמר עפרון ארבע מאות,

הקדושים על הפסוק (לעיל פסוק ט)
 וְכָל טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ, הֵינּוּ שְׁמֵסֵר לוֹ שֵׁם
 שֶׁל קְפִיצַת אֶרֶץ לְמַעַן יִהְיֶה יוֹכֵל לְבֹא
 בְּאוֹתוֹ יוֹם שִׁינְאָ מִבֵּיתוֹ. וְאִם כֵּן יִחָא
 שְׁפִיר, דְּהָא כְּתוּב תּוֹסֵפוֹת וְ"ל דְּדוֹקָא לְזִמָּן
 מְרַבָּה חִישִׁינוּ, אֲבָל לְמִיתָה דְּיוֹמָא לֹא
 חִישִׁינוּ, כִּד כְּתוּב תּוֹסֵפוֹת יִשְׁנִים (ימא יג),
 וְאִם כֵּן שְׁפִיר סִמָּךְ אֲבָרְהָם ע"ה בְּדָבָר זֶה
 שְׁבוּדָא לֹא יָמוֹת בְּדֶרֶךְ הַלִּיכָתוֹ עַד שִׁיבָא
 לְבֵיתוֹ, דְּהָא בְּאוֹתוֹ יוֹם עֲצָמוֹ שִׁינְאָ יוֹכֵל
 לְחֹזֵר עַל יְדֵי קְפִיצַת אֶרֶץ.

ועל פי הנחה זו יש לומר דואת ה'ה
 פונת אליעזר שערב בתוך דבריו
 לומר 'וה' הצליח דרכי', שנה היה נתינת
 טעם למה שהוא רץ ונמנהר כל כך לילך
 לביתו, ועל כן אמר להם אל תאחרו אתי
 כי אני רשאי להתמקמה כאן, והראיה
 לזה שראיתי כי ה' הצליח דרכי, שהיה לי
 קפיצת ארץ, והינני כפי שאוכל לחזור באותו
 יום שיצאתי ולא יהיה חשש שמא אמות
 ויהיה יצחק אסור בכל הנשים שבעולם,
 ואם כן מזה שהצליח ה' ראיה שלא אוכל
 להתעכב כאן, על כן אל תאחרו אותי כי
 אם אתעכב כאן שמא אמות, יען לזמן
 רב חישנין ויהיה יצחק אסור לשא אשה,
 על כן מכרח אני לילך, לזאת אמר שלחוני
 ואלכה לאדני.

לכאן, הלא פונתו היה שאינו רוצה להתעכב
 עוד בבית לבן, והיה צריך לומר 'אל
 תאחרו אותי שלחוני ואלכה לאדני'.

והנראה לי בזה לומר על פי מה דאיתא
 בספר קדשת לוי וצ"ל, על
 המדרש (ב"ר ס יב) שבתואל רצה להרג
 לאליעזר ונתן במאכלו סם המות והמלאך
 הפך הקערה לפני בתואל, ומה היה חפץ
 בתואל, וכתב בספר הנ"ל דהנה מבאר
 בש"ס (גיטין סד.) העושה שליח לקדש לו
 אשה ומת השליח בדרך אסור בכל הנשים
 שבעולם, מטעם שמא קדש אחרותה של
 זו שרוצה לשא, וזה היה פונת בתואל
 שרצה להרג לאליעזר כדי שעל ידי זה
 יהיה יצחק באסור כל ימיו מלשא אשה
 ולהרבות צאצאיו על פני תבל, יעין שם.

אך עדין קשה, הא מבאר במסכת יומא
 (כח.) דאברהם אבינו ע"ה קים כל
 התורה הקדושה בלה אף ערובי תבשילין,
 אם כן האין היה יכול אברהם ע"ה לעשות
 את אליעזר שליח עבור יצחק לקדש לו
 אשה בסתם, למה לא חשש שמא ימות
 אליעזר בדרך ולא נדע אם עשה שליחותו
 וקדש לו אשה, ויצחק יהיה באסור כל
 ימיו מלקח אשה.

אמנם באמת לא קשה, דהא איתא בספרים

את הרשעים הללו מלהתערב בשדוף
 ולהשפיע עליו לרעה.

ומעתה יובן, כי מה שנאמר "לא נוכל
 דבר אליך רע או טוב", ר"ל
 שלכן ובתואל הבחינו שאין הם יכולים
 לומר טוב או רע, כי ה' מונעם מלדבר
 עם אליעזר אודות הזיווג של יצחק, וכמו
 שנאמר אצל בלעם "וישם ה' דבר בפי
 בלעם" (במדבר כג, ה) ודרשו בגמ' סנהדרין
 (קא:) "ששם בפיו חכה ומנעו מלדבר, ומזה
 הבינו כי מה' נועדה רבקה ליצחק. וטעם
 שהקדים הכתוב את לבן לפני אביו, לפי
 שלכן אחיו בטמאה יותר מבתואל ע"י
 התרפים שהיו לו, והיה צריך לבלם את
 פיו יותר מאשר את אביו. (באדיבות 'מכון
 חכמי ספרד' נתיבות)

**ויאמר אלהם אל תאחרו אתי וה' הצליח
 דרכי שלחוני ואלכה לאדני** (כד נו)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל שניא פרנקל-תאומים וצ"ל

מהר אליעזר לשוב לארץ ישראל שמא

ימות ויאסר יצחק בכל הנשים שבעולם

וצריך להבין למה הפסיק בתוך דבריו
 לומר 'וה' הצליח דרכי' ומה ענינו

מעשי צדיקים

אדני שמעני ארץ ארבע מאת שקל כסף ביני
 ובינך מה הוא (כג טו)

על רכישת הקרקעות להקמתה של
 משכנות שאננים, השכונה הראשונה
 מחוץ לחומות ירושלים העתיקה, מפרסם
 כי **השור משה מונטיפיורי** רכש שטח אדמה
 של כשבעים אלף אמות מרבעות מול
 הר ציון, מהלך חמש דקות משער יפו
 בדרך העולה לחברון, עבורו שלם אלף
 לירות סטרלינג, שהיה אז סכום עתק.

מזכירו של מונטיפיורי מספר בספר
 זכרונותיו כיצד בצעה קניה זו,
 אחמד אנא די'זאר מי שהיה לפניו פחת
 ירושלים בימי שלטונו של מוחמד עלי
 ועמד שנים ארוכות בקשרי ידידות עם סיר
 משה, היה בעל חלקת האדמה שעליה דבר.

בשהציע סיר משה לפניו את ענין מכירת
 האדמה, היתה תשובתו, "הנך ידידי אחי
 בבת עיני, קח לך אותה בבת אחת.
 באדמה זו אני מחזיק בתורת ירשה, לא
 הייתי מוכרה לשום איש אפלו לא באלפי
 לירות, אבל לך אתננה חנם בלי מחיר,

הנאתי בכבודם והדורם, ואין להם יכלת
 להועילני ולא לדחות הנזק מעלי, הלא הם
 בזה כמו הצמח ובעלי חיים שאינם מדברים".

נאמר למלך אחד, היאך לא ערבה לך קריאת
 פלוני, והיה קולו ערב ובקי בטעמים
 של קריאה, אמר להם, איך תערב לי קריאתו,
 והוא אינו קורא אותה אלא כדי שתערב
 לי וימצא חן בעיני בעבורה, אם היתה פונתו
 בה לרצון הבוהר בלבד, היתה ערבה לי.

וכן נאמר בכל המכון בתפלתו מהמתפללים
 בצבור ובעלי החזון בפיוטים החדשים
 למצא חן בעיני בני אדם מבלעדי הקל
 יתברך, שאינה מקבלת אצל הבוהר.

אמרו על אחד החסידים שנכנס לחנות
 לקנות חפץ ואמר שכנו למוכר, "ויתר
 לו ועשה פרצונו, כי הוא מאנשי היראה
 והתורה", אמר לו החסיד, "איני צריך ליתורר
 כי באתי לקנות בממוני ולא בתורתך", ומאן
 לקנות ממנו החפץ ובקשו אצל זולתו, שלא
 היה יודע ענינו. (חובות הלבבות, שער יחוד המעשה)

ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה
 שדהו בכסף מלא יתננה לי (כג טז)

כתב רבנו בחיי בן יוסף אבן פקודה וצ"ל
 בספרו **חובות הלבבות**, "כאשר יתיאש
 היצר מפתות בפנים אחרות, ישתדל
 לפתותו מצד אהבת השבח והשם טוב
 בעולם הזה, ויאמר לך "שמח אני על
 עבודתך לאלקים עם בטחונך הטוב עליו,
 והשבתך כל ענייניך אליו, ואין ראוי שתסתיר
 מבני אדם מה שאתה עליו מן החסידות.

הנכון לך כיון שמשלת בעצמך וגברת על
 תאוותך, שתראה מעשיך לבני אדם
 ותגלה להם לבה, ויהיה לך בעולם הזה
 כבוד וזכר טוב ושם טוב כמו שאמר הכתוב
 (ישיה נז ה) 'ונתתי להם בביתי ובחומתי יד
 ושם טוב מבנים ומבנות', ואמר (שמואל ב ז
 ט) 'ועשתי לך שם גדול כשם הגדלים אשר
 בארץ', ועוד שילמדו ממעשיך ותהיה נשכר
 עליהם, על כן אל תסתיר ממעשיך".

אך אתה השב לו, "מה יועילני שבח בני אדם
 והשם הטוב שיהיה לי בתוכם, עם ידיעתי
 בקצורי במה שאני חייב לבוהר יתעלה, ומה

על מי מנוחות בתוך שבילי היערות, כשהם חוצים בדרךם ערים ועירות.

לפתע נעצרו הסוסים ועמדו דם, כאלו קפאו במקומם, בתחלה חשב העגלון שהסוסים רעבים או צמאים, ונתן להם מספוא רב ושתייה לרויה, אך הדבר לא הועיל והסוסים אינם זזים ממקומם, העגלון הצליף בהם בשוט, אך זה לא עזר מאומה, הסוסים עומדים ומקבילים צליפות והכאות, ולא זזים מהמקום.

נוסעי המרפבה עמדו אובדי עצות, בינתיים התקדדו השמים וגשם עז החל לרדת, רוחות נשבו בחזקה, ולא נותרה להם ברירה, אלא למהר ולחפש מקום מסתור מפני הגשם השוטף.

הצעירים שבחבורה ירדו לחפש בית יהודי, התמזל להם מזלם, ולאחר צעידה על פני כמה בתים, מצאו בית שקבועה מזוזה בפתחו, נקשו בדלת, ובעל הבית יצא אליהם וקבלם בסבר פנים יפות, בני המשפחה ארחו אותם בכבוד ובחם בלב רחב, והכינו לארחים ארוחת ערב דשנה.

הרבנית המשיכה בתאור הפרטים שהיא היתה עדה להם, "מה אמר לכם, לפנות בקר נסגר שדוך בין בתו של בעל הבית, עם אחד הבחורים מבני משפחת הרבי", בבקר אחר תפלת שחרית וארוחת בקר חגיגית לכבוד הארוסין, עלו בני המשפחה על המרפבה, והנה הסוסים החלו לרוץ ולשעט כמימים ימימה.

כלם נוכחו לראות את ההשגחה הפרטית, הסוסים אמש נעצרו ולא אבו ללכת ללא כל סבה, כי במקום זה היה צריך להסגר השדוך, אם היה הקב"ה פותח את פי הסוסים כמו שפתח את פי אתונו של בלעם, הם היו אומרים, "למה הכיתנו, הלא מה יצא הדבר, להגמר כאן שדוך ולהקים בית חדש בישראל". (לכ ישראל)

אשר הנחני בדרך אמת (כד מח)

לאחר שהתאלמן הרה"ק רבי זאב נחום בורגשטיין מביאלא זיע"א, בעל אגדת אזוב ואבי הרה"ק האבני נזר זיע"א, הצע לו לשאת אלמנה בת טובים.

ברב ענותנותו אמר לה, "כדי למנוע מקח טעות, מוצא אני חובה להודיע מראש כי אין אני גדול בתורה כמו שמו הסתם ספרו עלי, אף לא צדיק אני, לא חכם ולא עשיר, והכל שקר ורמיה".

פנתה המשדכת ושאלה, "אלו הן מגרעותיך

אלא התשובה ברורה ופשוטה, סים החתם סופר את דבריו, בשעה שמכר עפרון את המערה לאברהם, לא היה קבור במערה עוד צדיק מלבד אדם וחוה, אם הוא לקח בעד קבר פשוט סכום של ארבע מאות שקל, הרי הוא רע עין.

אולם כשמכר עשו ליעקב את קברו במערת המכפלה, כבר היו קבורים בה צדיקים וצדקניות כאברהם ושרה יצחק ורבקה, אם רוצים להקבר באותה שורה של צדיקים, חייבים לשלם בכסף מלא. (חוט המשולש)

ואברהם זמן בא בימים וזה' בך את אברהם בכל (כד א)

מלבד שהתישו הסגופים המרבים את כחותיו הגופניים של הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זיע"א, הם הביאו עליו חלאים ויסורים למכביר והוא נפל למשכב לתקופות ממשכות.

באמצע חנכה תרס"ג, כשהכביד עליו חלי אבני המרה, בקר אצלו הרה"ק השפת אמת זיע"א ובראותו מתפתל מכאבים פנה אליו ואמר, "מי החנכה מסגלים לרפואה, שהרי נתנה רפואה בשמינית", דהינו בברכה שמינית שבתפלת שמונה עשרה.

השיב רבי מאיר יחיאל, לפי דברי מר אצטורף להמתין עד גר שמיני, זאת חנכה, ואין בכחי לסבל עד אז, אבל דרשו בגמרא (בבא בתרא טז:) על הפסוק 'וזה' ברוך את אברהם בכל, אכן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרוצה אותו מיד מתרפא, כל צדיק הוא בבחינת אברהם אבינו הממשיך חסדים לכל באי עולם, לכן כשרואים אותו, צריך שתבוא הרפואה מיד. (מריצי תורה מעולם החסידות)

ה' אלקי השמים וגו' ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם (כד ז)

בפעם הראשונה שבקר רבי ישראל גרוסמן זצ"ל בארצות הברית, הוא שבת בחצר הקדש של הרה"ק רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זיע"א, בשבת בבקר אחר התפלה נגש אליו אחד המשמשים בקדש, והזמינו לקדוש בבית הרבנית אשת הרבי.

בשנית הקדוש ספרה הרבנית מעשה פלא בענין השגחה פרטית, הנוגע לשדוכים וזווגים. בני משפחה של הרבי מליובאוויטש, עשו את דרכם כשהם ישובים בתוך מרפבה הדורה הרתומה לצמד סוסים אבירים, הנסיעה התנהלה

הרי היא שלף, שלח ידך וקחנה, אני עצמי אשתי ילדי ובני, כלם לך הם".

וז היתה תשובתו לסיר משה מדי יום ביומו, בכל עת שנשאל באיזה מחיר היה מסכים למכר את נחלתו, לבסוף אחרי וכוונת ידידותי שנמשך יום תמים עד שבסיומו כמעט שלטתי באוצר מלים בשפה הערבית, שכן הייתי משמש כמתרגמן בינו לבין סיר משה, אמר לי, "ידידי אתה, אחי, בזקני, בראשי הנני מצהיר כי כן הדבר, אמר לסיר משה שיתן לי אלף לירות במתנה, ובאותו רגע נלך אל הקאדי".

כשהודעתני לו על מחירו המפקע של אנה, לא התמהמה סיר משה אף רגע, מנה אלף לירות והניחן בתוך מגלה, והלך מיד עם אנה ורעיו בטרם יתחרט הערבי מהצעתו.

כשבאנו אל המחכמה, בית המשפט הערבי הדתי, כדי לקיים את המקנה, מצאנו נוכחים כל חברי המגלס שהתאספו עם השופט ומזכירו, השופט שאל כמה שאלות מאת המוכר והקונה, המחיר שלם במזמנים וחווה הקנין נקרא בקול רם, ולעדות באו כל הנוכחים על החתום. (טכונות בירושלים)

וישמע אברהם אל עפרון וישלח אברהם לעפרון את הכסף וגו' ארבע מאת שקל כסף (כז טז)

אחד מעשירי קהלת פרשבורג, הלך לבית עולמו בשביח טובה, והיורשים שהיו מתקיפי העיר, דרשו שיקברו את אביהם המנוח בשורה בה טמון רבי משלם איגרא זצ"ל, אף פרנסי הקהלה דרשו מחיר רב עבור חלקת קבר זה.

באו היורשים וקבלו על הפרנסים לפני רבה של פרשבורג החתם סופר זצ"ל, ואחר שהוא שמע את טענת הצדדים, ענה ואמר, על הכתוב וישמע אברהם אל עפרון וישלח אברהם לעפרון את הכסף וגו' ארבע מאת שקל כסף, דרשו במדרש (בר נח) 'נבהל להון איש רע עין', (משלי נח נב) זה עפרון.

לעמת זאת על הכתוב (להלן נה) 'בקברי אשר כריתי לי מביא רש"י בשם המדרש (תנחומא ו), שנטל יעקב כל כסף וזהב הביא מבית לבן ועשה אותו כרי, ואמר לעשו טל זה בשביל חלקו במערה.

לכאורה הדבר תמוה, עפרון שלקח בעד חלקת הקבר רק ארבע מאות שקל כסף, מכנה רע עין, ומדוע לא אמרו כך על עשו שלקח בעד אותה מערה כל הכסף והזהב שהביא יעקב מבית לבן.

המגיע לו, אף עתה לא נותרה להם ברירה והם נאלצו לשלם לו את מלוא החוב בסכום נכבד ונפר, כפי יכולותיהם של העשירים הללו.

למים. משפגש המלמד ר' שאול את רבי ברוך מגארליץ, שאֵלו הרבי, "נו ר' שאול, האם למקום טוב נטלתי אתכם באותו טיול שנקפה עליכם מחוץ לעיר". (מצוה לספר)

ויסף אברהם ויחא אשה ושמיה קטורה (כה א) ברש"י, זו הגר, ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה כקטרת.

בשנת תרפ"ו נקרא **רבי אברהם צבי אויגור** זצ"ל לקהלת קאפאנואר, להורות בה לעדת ה' ולכהן פאר כרב העיר, אותה עת היה הפרוץ מרבה על העומד בעיר זו, והוא לחם את מלחמתו בכל עז נגד מהרסי הדת וסבל מהם צרות צרורות, עד כדי שאף הוציאוהו מביתו והוא נשאר עם עשר ילדיו ללא קורת גג.

אך בהשפעתו האיטנה של הרב עברה הקהלה שנוי מהותי, ורבים השיב מעוון. דוגמא לחזק ידם של הרפורמים בקהלה נתן היה למצא במצבו הרוחני החמור של בית הספר היהודי, שלמדו בו למודי חל וקדש יחד.

באותה תקופה ראשונית היה **רבי יצחק שלמה אויגור** זצ"ל הילד היחיד בבית הספר שחבש כפה לראשו במשך כל שעות היום, וגם זה רק אחר אשור מיוחד שהתקבל מהפקוח העליון אחר הפצרות חוזרות ונשנות של הרב.

בימי למוודו בבית הספר ורבי יצחק שלמה בן שמונה שנים בלבד, למדו בבית הספר פרשת חיי שרה, והמורה הסביר לתלמידים שאברהם אבינו נשא שלש נשים, שרה הגר וקטורה, שאל הנער, הלא רש"י מביא שהגר היא קטורה, על שם שנאים מעשיה כקטרת.

השיב המורה מתוך עזות מצח, "רש"י אומר כך, אבל אני אומר אחרת", קנאת ה' בערה בלד, על אשר העז המורה לדבר סרה ולבטל את דברי רש"י הקדוש, הוא עמד בכל תקפו וצחק עליו, "הרי אתה פושע ישראל".

כמובן שמיד נזרק רבי יצחק שלמה מבית הספר, ומאותו היום החל ללמד בישיבתו הגדולה של אביו אליה נהרו מכל העירות, לבקש תורה מפי רבי אברהם צבי שגדול היה כחו להשפיע תורה ויראה לתלמידיו, שם קנה חכמה במחצת אביו הגדול.

(פארות ב)

מענת לעת מתנהלה היה הרה"ק **רבי ברוך מגארליץ** זיע"א בהנהגות שאינן מובנות, ורק לעתים הבינו בני ביתו ומקורביו את עניניו הטמירים. פעם יצא עם בעל עגלה לנסיעה מחוץ לגארליץ, ולפני צאתו את העיר פגש ביהודי בשם ר' שאול שהיה מלמד בעיר, והוא מתהלך כשראשו בל עמו.

לשאלת הרבי מדוע רעים פניו, השיב שעוד שבועים חג הפסח, ובכידו אין פרוטה עבור הוצאות החג, רבי ברוך בקשו לעלות על העגלה ולהצטרף אליו למסע מחוץ לעיר, בתחלה נסה המלמד לסרב מאחר והוא עתה בדרך לחפש כל מלאכה שתבוא לידו, להתפרנס ממנה, אך הרבי צוה עליו במפגיע והוא עלה על העגלה.

הם נסעו לאחת מערי המחוז, בה הורה הרבי לעצור סמוך לאולם שמחות זעיר ובו מסעדה יהודית, הרבי בקש מהמלמד שהצטרף אליו לרדת מהעגלה, נתן בידו כמה פרוטות, ובקש לרכש עבורו כוס בירה.

מששב ר' שאול ובכידו הכוס, נתן בידו הרבי פרוטות נוספות שירכש אף עבור עצמו כוס בירה, המלמד שב אל הפנדק, ובאותו הרגע צוה הרבי על הבעל עגלה להאיץ בסוסים ולהתרחק מהמקום במהירות.

כעבר דקות אחדות יצא ר' שאול מהפנדק ובכידו כוס המשקה, והנה נעלמה העגלה עם הרבי והוא נותר בעיר לבדו, נכנס וספר לבעל הבית את אשר עשה עמו הרבי מגארליץ, תקה על הדבר, והתעצב עם בעל הפנדק מה יעשה עתה.

"לא רחוק מכאן ישנה תחנת רכבת", השיב בעל הבית, "בסכום קטן תרכש נסיעה אל התחנה הסמוכה לגארליץ עירך, אף אני מציע לך להמתין מעט מאחר ובעוד מספר שעות תערוך כאן באולם סעודת ארוסין מפארת, וכפי שאתה נראה כבר זמן רב לא סעדת את לבך בסעודה הגונה".

נענה ר' שאול, ונשאר בפנדק, בשעות הערב משבאו המחתנים, הכירם היטב, הן את השדוך הזה ערוך הוא, שעות וימים השקיע כדי לשכנע את המחתנים שמתאימים המה, אף לאחר שהשתדכו, התחמקו מלשלם לו.

הם קבעו את סעודת הארוסין כאן, הרחק מגארליץ, כדי שהשדכן לא יתבע את

וחסרונותיה, מה הן אפוא מעלותיה", השיב רבי זאב נחום, "מעלתי היחידה שדוכר אמת אני, כל מה שאמרתי נכון הוא כי אני מסתיר את חסרונותי". (מדור דור)

הוא האשה אשר הכית ה' לבן אדני (כד מד)

בעירה סאבאטיש שבסביבות העיר ברעזעווע התעוררה באחד הימים שאלה חמורה על המקנה המקומי, עד שהגיעו הדברים לידי רנון בפי הבריות, ולרגל חמר הענין, התבקש **החתם סופר** זצ"ל לבוא ולברר את הדבר.

בבקורו במקום טהר החתם סופר את המקנה, בהוסיפו כי הגם שלכתחלה היה מן הראוי לתקנו, מאחר והתקון יעלה לסכום גדול מעבר ליכולתה של העיר, לא נתן להעמיס עליה תקון זה מאחר ובדיעבד המקנה כשר.

אחר זמן מה פגש החתם סופר ברבה של סאבאטיש והתענין כיצד הסתים הדבר, והרב ספר שאחר שיצא החתם סופר את העיר, נגש אליו אחד מבני העיר והתנדב לכסות את כל הוצאות התקון, בתנאי שכל יודע לאיש שם המנדב.

לשמע און מסירות נפשו של אותו בעל הבית על דקדוקי מצות וטהר המדות, התפעל החתם סופר והכריז בהתרגשות, כי עם בעל הבית כזה היה משתדל, ורבה של סאבאטיש שמר את הדבר בזכרונו.

ביום מן הימים כאשר הגיע החתם סופר לפישיטאן הסמוכה, הלך אותו רב לקבל את פניו, ובין הדברים ברו האם עדין לא שכח את המעשה ועודנו עומד באותה דעה, שעם בעל הבית כזה נחא ליה לבוא בקשרי שדוכין.

מששמע כי חתם סופר עומד בדעתו, הציץ לו לשדוך את בנו של אותו בעל הבית שבינתים נעשה מבני ישיבתו בפרשובורג, הלא הוא רבי אליהו, בן הנגיד רבי מנחם מנלי קורניצר מסאבאטיש, ויטב השדוך בעיני החתם סופר, ובחדש תמוז שנת תקצ"א באו בברית השדוכין שם בפישיטאן.

(ספרא דמלכא)

מה' יצא הדבר וגו' (כד נ)

פרשת חיי שרה

שיחתן של עבדי אבות

מכל קצות הארץ נהרו חסידים ואנשי מעשה לחתונת בנו יחידו של הרה"ק רבי שמחה ישכר בער הלברשטאם מציעשנוב זיע"א. במיוחד נראו בין הבאים חסידי ומעריצי בית צאנז ושינאווא, שכן אבי החתן היה בנו של הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א, בנו הגדול של הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א.

החתן, יחזקאל שרגא, לא זכה שאביו הגדול יוליך אותו לחופה שכן הרה"ק מציעשנוב הסתלק לבית עולמו עוד קודם שבנו יחידו נכנס בעול המצוות. אירוסיו של החתן, עם הכלה בתו של הרה"ק העצי חיים מסיגעט זיע"א, היו כשהחתן היה בן שמונה שנים, אולם נישואיו רק התקיימו בשנת תרע"ז.

העומד מצד החתן היה דודו של החתן הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א, שכן האבא הרה"ק מציעשנוב היה חתנו של הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א. מהרי"ד מבעלזא קירב מאוד את היתום הצעיר וגידלו כאחד מבניו, וגם בימי גלותו אשר הוגלה להונגריה בימי המלחמה לא זזה ידו מתוך ידו. גם שמחת ה'אופריף', שבת העליה לתורה, של החתן נערכה אצל הרה"ק מבעלזא בשהותו באותם הימים בעיר ראצפערד שבהונגריה.

אחד מני רבים שהגיעו לחתונה וכבר הקדימו ובאו אל שבת ה'אופריף' של החתן, היה החסיד הוותיק רבי רפאל צימטבוים ז"ל, הוא המכונה בשפתי חסידים "דער הויכער רפאל" (=רפאל הגבוה), אשר זכה להיות משמשו בקודש של הרה"ק רבי חיים מצאנז, כשהכל ידעו שהוא עומד לימין רבו שלא על מנת לקבל פרס.

ברכה מיוחדת זכה רבי רפאל מרבו אותו שימש בנאמנות רבה. הרה"ק מצאנז בירך אותו שיזכה לשמוח ולשמח על החתונות של כל נכדיו, ואכן רבי רפאל היה מכתת את רגליו לכל החתונות של נכדי רבו, ואף אל החתונות של הנינים, כשהוא מפליא לעשות בשמחה רבה במהלך החתונה וכל ימי השמחה.

אפס כי על אם הדרך לראצפערד הבחין רבי רפאל לפתע כי הוא איבד את ארנקו. היה זה עבורו הפסד כפול ומשולש. בארנק היה לו כסף עבור כל צרכי הדרך. כך גם היה לו בארנק את הדרכון שרק איתו היו יכולים בימים ההם לנוע ממקום למקום, אבל בעיקר כאב רבי רפאל מאוד את אובדנו של המסמך היקר אותו

שמר מכל משמר, ושהיה חשוב לו כבבת עינו.

היה זה בתקופה של קודם הסתלקותו של הרה"ק מצאנז, כשהוא קרא לרבי רפאל, שכבר היה משמש אותו במשך כמה וכמה שנים, ואמר לו: יש ברצוני לתת לך מכתב "למען ידעו". הרה"ק מצאנז קרא אליו את "הכותב", החסיד שהיה ממונה לכתוב לו את אגרותיו ודברי תורתו, והכתיב לו אות באות את מה שיש ברצונו שיופיע במכתב.

כשהכותב סיים להעלות את הדברים על הכתב, קרא הרה"ק מצאנז שוב ושוב את האמור בו, הטביע עליו את חתימתו והעניקו לרבי רפאל. וכך היה כתוב במכתב קודש זה:

"ב"ה, אור ליום ו' עש"ק וירא תרל"ו לפ"ק. המוכ"ז האברך המופלג החסיד וירא א' מו"ה רפאל נ"י חביב בעיני מאד, וכשבתו בביתי הוא כאחד מבני ביתי ומשמש אותי ושומר בריאותי, ואינני יכול לתת לו די מחסורו, ויעצתיו שישע לאיזה מקומות, ואקוה כי אנשי שלומי ובריתי יקרבו אותו ולהמציא לידו סך מסוים, כי הוא באמת י"א ות"ח וממשפחה גדולה ומפורסמת, וכדאי הוא לעשות עמו צדקה וחסד ולקרבו בסבר פנים יפות ולהעניק לו מטוב ברכתו אשר ברכו ה', ואנכי אתפלל בעדכם שתתברכו בעושר וכבוד וישפיע ה' עליכם ברכה ורחמים וחיים ושלוה וכל טוב. דברי המדבר בצדק דורש טוב לעמו ודובר שלום, ה' חיים הלברשטאם".

במשך זמן רב לאחר פטירתו של הרה"ק מצאנז היה רבי רפאל תוהה מה הייתה כוונת רבו באומרו לו שמבקש הוא לתת לו מכתב "למען ידעו". מכתב מפואר ומרומם הוא מכתב זה, אך מה רצה הרבי כשאמר שיהיה זה "למען ידעו". עד שגמר בדעתו שכוונת הרבי היא שעל ידי מכתב זה יידעו כי כל דבריו נאמרים בצדק ובאמת.

רבי רפאל זכר כי רבו היה נוהג לומר במליצה: אם חסיד אומר שהוא "בעיניו ראה", אפשר אולי שהוא שמע זאת, ואילו כשהחסיד אומר שהוא שמע, בוודאי שדבר זה לא היה ולא נברא! הבין רבי רפאל כי כוונת רבו לתת לו נאמנות למען יידעו כולם כי עמו האמת ודבר אחד מדבריו לא נפל אחור.

באותה שעה בה גילה רבי רפאל את אובדן המכתב, הוא עדיין לא הבין שהרבי בירך את המכתב עצמו, שתמיד הוא יהיה בבחינת "למען ידעו", ולכן הוא היה שבור לב ועצוב מאוד ממתנה טובה זו שהייתה בידו שנאבדה

ממנו בפתע פתאום. היה זה עבורו כמעוות לא יוכל לתקון וכחסרון לא יוכל להימנות.

עם בואו לראצפערד נכנס רבי רפאל לקבל ברכת 'שלוה עליכם' מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא שקבלו בסבר פנים יפות, ומשראה את פניו העצובות של רבי רפאל ושמע ממנו את סיפור הארנק שאבד, נענה ונתן לו סכום כסף נכבד שיהא לו עבור הוצאות הדרך, ואף ביקש מעושי רצונו שידאגו לו לדרכון חדש כדי שיוכל לחזור לביתו, אולם, נאנח הרה"ק מבעלזא ואמר לו, מה יהא עם המכתב הקדוש שנאבד ממך.

כחלוף כמה חדשים הגיע יום כ"ה ניסן, יומא דהילולא רבא של הרה"ק מצאנז, ורבי רפאל הגיע לצאנז כדי להשתטח על קבר רבו ולהעתיר שם בתפילה. בהיותו שם פגש רבי רפאל בהרה"ק רבי אהרן מבייטש זיע"א, בנו של הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זיע"א וחתנו של הרה"ק מצאנז. ולהפתעתו הוא שומע ממנו: רפאל, בוא ואתן לך דרישת שלום מהמכתב הקדוש שחותני נתן לך!

התפלא רבי רפאל עד מאוד והטה אוזן קשבת לדברי הרה"ק מבייטש שפתח וסיפר לו: דע לך כי ביום ז' אדר הייתי בעיר קאלוב, ליומא דהילולא רבא של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב זיע"א, וכשחזרתי משם, עברתי דרך העיר סערנעטש, והנה רואה אני אדם אחד מתושבי העיר מחזיק בידו מכתב עם חתימת חותני, והוא שואל את המתאספים סביבו: האם תדעו למי שייך מכתב זה שמצאתיו.

כיון שראיתי את המכתב, הכרתי תיכף ואמרתי לו: הלא מכתב זה נתן חותני למשמשו "דער הויכער רפאל" ובוודאי נאבד ממנו, שמא נתן לי את המכתב ואשיבו לבעליו. אלא שהאיש סירב בתוקף גדול. לא נותרה לי ברירה אלא לקחת ממנו את כתובתו המדויקת בעיר סערנעטש, ואף נתתי לו את כתובתך המדויקת, ועתה עשה את שלך ותחזיר לעצמך את המכתב.

רבי רפאל עמד כמשתומם לנוכח העובדה כי המכתב לא הלך לאיבוד, וגמר בדעתו לנסוע תיכף ומיד אל העיר סערנעטש, כדי לפגוש באדם ולבקש ממנו שיחזיר לו את מכתבו. עם בואו לסערנעטש ופגישתו באיש שהחזיק את המכתב נודע לו גודל הנס שנעשה לו. מתברר כי אותו אדם החליט שהוא ישלח את המכתב בדואר אל

ענה לו הקדושת ציון: שכחתם, במחילת כבוד תורתכם, רש"י מפורש בפרשת השבוע. תהא הרב ולא הבין כוונת הקדושת ציון, ושאל: איזה רש"י שכחת? ענה לו הקדושת ציון: על הפסוק (בראשית כד מב): 'וְאֶבְרָהָם אֶל הָעֵץ וְאָמַר ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אֲבְרָהָם אִם יֵשֶׁךְ נָא מִצְלִיחַ דְּרָפִי אֲשֶׁר אֲנִי הֵלֵךְ עִלְיָהּ', מביא רש"י: אמר רבי אחא: יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה. והלוא רבי רפאל, עבדו של אבי זקני מצאנו הוא!

נענה אותו רב ואמר לקדושת ציון בחייו על שפתיו: הנה עכשיו כבר זכיתי לשמוע את שניהם: גם שיחתן של עבדי אבות וגם תורתן של בנים.

והיו חסידים ואנשי מעשה מסמיכים לזה את דברי הרה"ק ה'תפארת שלמה' זיע"א בבואו לפרש את דברי רש"י אלו: הנראה לפרש על פי מה שנאמר (תהלים קיג א) 'הֲלֹלוּ יְהוָה הֲלֹלוּ עֲבָדֵי ה' הֲלֹלוּ אֶת שְׁם ה', על פי מה שכתב הרמב"ן (בסוף פרשת בא), וזה לשונו: וכוונת רוממת הקול בתפלות וכוונת בתי כנסיות וזכות תפלת הרבים זה שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם ויפרסמו ויודו ויאמרו בריותיך אנחנו, עיין שם. וידוע גודל מעלת הצדיקים האבות הקדושים וכדומה, כי המספר בשבחים זהו רצונו ית"ש והוא כמו דברי תורה. כאשר ראינו כל ספר בראשית הוא רק סיפורי המעשיות והתלאות אשר מצאו את אבותינו הקדושים, והוא בתוך החמשה חומשי תורה יחשב. יען כי קב"ה ואורייתא וישראל חד. לכן האמננו כי התפארת והגדולה לחי עולמים לבד. ומי שנותן שבח והודיה לאחד מכל צבא מרום ולכוכבי לכת הרי הוא כעובד ע"ג וכופר בעיקר ח"ו. אבל לספר בשבחים של צדיקים להללם ולשבחם זה הוא רצונו ית"ש, מפני כי הם התורה, כמו שנאמר 'כי לא דבר רק הוא מכבד'. התורה היא רק משישים רבוא נשמות בני ישראל כי ששים רבוא אותיות לתורה.

וזה פירוש 'הללו עבדי ה' הללו את שם ה', פירוש, מה שמהללים עבדי ה' הם הצדיקים, זה הוא כמו שמהלל שם ה', כי זהו רצונו ית"ש. וזה כוונת רש"י, 'יפה שיחתן של עבדי אבות', פירוש, העבדות של האבות הוא הרצון ותכלית הבריאה רק בשביל ישראל שיקבלו התורה, לכן הרצון הוא האב והתולדה נקרא בשם בן. וזהו תורתן של בנים.

עם תום שמחת החתונה הגדולה נגש רבי רפאל לשני בני הרה"ק מצאנו הנותנים, הלוא הם הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט והרה"ק רבי ישעיה מטשחוב, שהיו מחותנים בשמחה זו, וביקש מפיהם ברכה עבורו לאריכות ימים, וזאת כיון שאביהם בירך אותו שיזכה לשמחה ולשמח בשמחת נישואי נכדיו, והרי החתן הזה היה צעיר נכדיו של הרה"ק מצאנו, וחושש כי עתה הגיע קצו ועבר זמנו. ואכן, מזל אחי, וכעבור כמה שבועות לאחר חתונה זו הלך רבי רפאל צימטבוים לעולמו כשהוא זקן ושבע ימים, ונתקיים בו ברכת הרה"ק מצאנו במלואה, כי אכן זכה לשמח על החתונות של כל נכדיו עד הנכד האחרון.

כתב הגאון רבי אברהם דוד הורביץ משטראסבורג זצ"ל (ש"ת 'קנין תורה בהלכה' ח"ו סי' ז): ומה שפלטת קולמוסו להסתפק אם יש לסמוך על שמיעת הגבאי וכדו' ידע אהובי כי מורי זקני בעל 'פתחא זוטא' זצ"ל היה לו ממש התבטלות מפני בעל 'דרכי חיים', הלוא הוא הרב החסיד המפורסם הרב רפאל צימטבוים ז"ל. עד כדי כך שהיה רגיל להתחנן בענוותנותו הידועה: הלואי שבעולם העליון יזכה להיות בשכנותו של רבי רפאל ז"ל שזכה לשמש בקודש שלא על מנת לקבל פרס... ולא כתב בספר 'דרכי חיים' רק מה שראה ושמע בעצמו, אשר לכן כל הנאמר שם אמת וצדק.

היה זה בשבת פרשת חיי שרה, והרה"ק הקדושת ציון מבאבוב זיע"א הסב בשולחנו הטהור ועל ידו ישב החסיד הישיש רבי רפאל צימטבוים ושח עניינים וסיפורים אשר היו חקוקים בזכרוננו מרבו הקדוש מצאנו, והטה הקדושת ציון אזנו לדברים כשהוא מקשיב בתשומת לב מרובה ושותה בצמא את דבריו, ואף שואל ודורש על כל קוץ ותגמפרטי הדברים. אחד הרבנים שהגיע לשבות בצל קדשו של הקדושת ציון גחן ולחש באזני היושב לצידו ואמר לו: איני יודע מדוע רבינו להוט כל כך אחר שיחותיו וסיפוריו של רפאל, הרבה יותר הייתי נהנה אילו היה רבינו אומר דברי תורה לפנינו.

הקדושת ציון שהיה מחונן בהרגש נפלא פנה תיכף אל הרב ושאל אותו: הגידו נא לי מה אמרתם? ושתק הרב תוך שהוא מנסה להשתמט מלענות, כיון שהיה בוש לחזור בו מדבריו. הפציר בו הקדושת ציון מאוד עד שהודה ולא בוש וסיפר כי אמר שיותר היה נהנה אילו היה רבינו אומר דברי תורה.

הכתובת שנתן לו הרה"ק מבייטש, אלא שהכתובת הייתה שגויה בעליל. בדעתו היה לעשות זאת באותו היום שהוא הגיע לסערנעטש, ואילו לא פגש בו היה המכתב הולך לאיבוד בפעם נוספת. הוא הגיע איפוא אל המכתב ברגע האחרון ממש.

ביקש רבי רפאל מהאיש שסיפר לו כיצד הגיע המכתב לידו, וכך הוא סיפר: אחד מגויי הארץ הלך בדרכו ומצא על השלג את מכתב קדשו של הרה"ק מצאנו. אותו גוי זיהה כי מדובר בכתב של יהודים, והוא החליט לתת זאת לשכנו היהודי שהתגורר עמו באותה חצר. אני הוא זה שקיבלתי את המכתב ותיכף פניתי לברר למי זה שייך, וכשנודע לי שהוא שלכם ביקשתי לשלוח לכם זאת בדואר, אלא שהקדמתם אותי ובאתם לכאן.

התרגש רבי רפאל מאוד לשמע השתלשלות הדברים והחליט לנסוע אל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ולספר לו את מציאת המכתב. שוב עשה רבי רפאל את דרכו לראצפערד, כשהפעם הוא נזהר שבעתיים על ארנקו, ולאחר התפילה בשבת קודש, כשעברו ליתן ברכת 'שבת שלום', סיפר לרבי את כל אשר קרהו עם המכתב.

הפליג הרה"ק מבעלזא את המאורע ואמר: אין זה משכיל אנושי שיאירע דבר שכזה, ובוודאי עניין זה הוא ראייה מוכחת ששימשת את אותו צדיק באמונה, באמת ובתמים, ובשל כך זכית שיעשה לך דבר פלא זה שהמכתב יחזור אליך שלא בדרך הטבע ונגד כל הסיכויים.

באותה שעה אמר רבי רפאל לעצמו: הנה לי מה שהבטיח לי מורי ורבי שמכתב זה יהיה "למען ידעו", כי אכן הוא נותר ברשותי למרות שבדרך הטבע הוא כבר לא היה אמור להיות אצלי.

רבי רפאל זכה לאריכות ימים מופלגת, כשהוא דשן ורענן. החתונה האחרונה של משפחת בית צאנו בה השתתף הייתה בשנת תרפ"ג, אצל הרה"צ רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם, בנו של הרה"ק רבי ישעיה מטשחוב זיע"א, בנו של הרה"ק מצאנו, שנשא את מרת רבקה בילא, בתו של הרה"ק הקדושת ציון מבאבוב זיע"א, אף הוא נכדו של הרה"ק מצאנו.

בחתונה זו כבר היה רבי רפאל זקן מופלג ובעל שיבה טובה, למעלה מבן תשעים שנה. למרות גילו המבוגר התלבש רבי רפאל בכוחות עילומים ושימח את קהל הנאספים כאשר רקד בכל עוז ותעצומות כשהוא לבוש במכנסיים אדומים מיוחדים ובידו ה'פייקע צעבעך' (=המקטרת) של רבו מצאנו.

מילין יקירין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
דבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מילה-תא חז-תא

חֲדָתָא דְאִירִיתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

אף שלא הולך כרצונו - על האדם לקום להתחזק ולהמשיך

ההספד של אברהם. אלא שהתיבות שנכתבו לאחר מכן הם דברי ההספד, שההספד הוא 'ויקם אברהם מעל פני מתו', 'ויקם' לשון תקומה כמו שפירש רש"י להלן (פסוק יז) על הפסוק 'ויקם שדה עפרון' תקומה הייתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך. והענין הוא, שכל הנכסים וחפצי העולם הזה משתוקקים להיכנס לרשות הצדיק, שעל ידי שהצדיק עובד ומשתמש עמם לעבודת ה' הוא מעלה אותם ומביאם לתיקונם השלם כי זה זהו שלימותם ותכליתם.

וזה מה שאמר אברהם אבינו בדברי ההספד שלו על שרה, 'ויקם אברהם' תקומה הייתה לו שזכה למדריגות גדולות באמונה ובגמילות חסדים ועוד, וכל מה שזכה לתקומה זאת הוא 'מעל' - בזכות, 'פני מתו' - בזכות שרה שתמיד עזרה לו וסייעה לו בעבודתו הקדושה. ועל דרך שהביאו בגמרא (ב"ב נח.) רבי בנאה היה מציין מערות קבורה וכשהגיע למערת המכפלה מצא לאברהם דגאני בכנפה דשרה, ובא לרמוז שבזכותה של שרה הייתה לו הגנה ותקומה.

שרה הייתה במדרגה למעלה מאברהם
ויש לבאר עוד על דרך זה, שהרי אמרו אברהם היה טפל לשרה בנביאות ולמדו זאת ממה שאמר הקב"ה לאברהם (לעיל כא יב) 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה'. וזה הכוונה 'ויקם אברהם' תקומה הייתה לו, 'מעל פני מתו' שמעליו ולמעלה הימנו היה דרגת פני מתו, היינו שרה שהיה טפל לה בנביאות. ומה שתלה הכתוב בפניה, היינו כמו שאמרו 'בת ק' ככת כ' לחטא, ובת כ' ככת ז' ליופי', ומה בא לומר שהיה לה יופי של בת ז'. רק הכוונה ליופי רוחני כשל ילדות שאינו גורם הרהור, ולכן נקראת 'סכה' שהכל סוכין ביופיה (מגילה יד.), ויש להבין מהו השבח שתולים חז"ל דבר האסור בשמה של שרה. אלא הוא גופא שהייתה בת כ' ככת ז', כלומר, היה זה יופי רוחני שאינו מביא להרהור, ואכן זהו שבח ומעלה גדולה ועצומה עד מאד.

הייתה לו, כי לא נתן אל לבו דבר ולא חש על כל אשר קרהו. ודברי פי חכם חן ושפתיים ישק.

ומזה לימוד לנו שלא עלינו להתפעל חלילה כשקורה מקרה שלא כרצוננו, ואף אם האדם מרגיש שהנה מתאמץ הוא בעבודתו יתברך ועומד בניסיונות עצומים, ובכל זאת לא עולה בידו כרצונו, אל ישית לבו על כך ויחזיק חזק לעמוד בניסיון שכזה ויישאר דבוק באמונתו ובצדקותו כאברהם אבינו, ובעבור זה יזכה לדביקות עצומה ולהתעלות נפלאה בקרבת ה'.

אברהם התעלה בכוחה של שרה

ביאור נוסף ראיתי, בשם בעל השם שלמה נכדו של הבני יששכר ז"ע, שאמר בהספד על זוגתו הרבנית ע"ה. דייקו בספרים שלכאורה התורה לא כתבה כלום מה היה

ויקם אברהם מעל פני מתו וגו' (כג ג).
לימוד גדול יש לנו מאבינו אברהם ע"ה, וכפי שדרש הרה"ק רבי זאב וואלף מסטריקוב זי"ע תלמידו של השרף מקוצק זי"ע בספרו **זר זהב** (חיי שרה ד"ה ויקם), שאחר הניסיון העצום של העקידה, ואחר ששמע מהמלאך 'כי ירא אלהים אתה' שעל ידי זה הרבה ארבה את זרעך ויתברך בכל הברכות, ושני פעמים התגלה לו המלאך שנברא מהמצוה בשלימותה, והמלאכים הזדעזעו בשמים ממעשה העקידה, ונזקפה זכות עקידה זו לדורות עולם. ועם כל זאת תיכף בשובו לביתו קרהו פטירת שרה אשתו, והיה מקום ליצר לעררב דעתו חלילה.

על כך בא הכתוב להעיד עליו ולומר 'ויקם אברהם מעל פני מתו', אברהם משל ברוחו ולא הירהר חלילה אחר מידותיו של הקב"ה, אלא 'ויקם' הרהיב בנפשו עוז, ותקומה

מילתא דפליאה

שרה השלימה שנותיה קודם העקידה

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (כג, א).

הקשו רבים, מה בא לומר כשכפל דבריו ואמר 'שני חיי שרה'. כתב לבאר בשבות יהודה למהר"י אלבאז זי"ע שאחר שאמרו חז"ל (פרקי דר"א פל"ב) שע"י בשורת העקידה פרחו נשמתה ומתה, ויעלה על הדעת ח"ו לומר שמתה קודם זמנה ולא השלימה שנותיה. והלא על הצדיקים נאמר (ר"ה יא.) שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, וכמו אברהם אבינו ע"ה שנאמר בו 'ואברהם זקן בא בימים', וכמו שנאמר בדוד (מלכים א' א א) 'והמלך דוד זקן בא בימים'.

התורה מעידה שלא נחסרו מימי שרה

לפיכך - כיון שיש מקום לטעות שמתה קודם זמנה בבשורת העקידה - חזר וכתב 'שני חיי שרה' לומר שהם הם השנים הקצובות לאותה הצדקת ולא מתה קודם זמנה. והוא עצמו מה שדרשו חז"ל על שרה (ב"ר נח א.): 'יודע ה' מי תמימים ונחלתם לעולם תהיה' (תהלים לו יח) כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים. דהיינו שלמים ללא חסרון ופחת בשנותיה. שזהו זמן פטירתה הקצוב לה, רק שגילגל הקב"ה מיתתה ע"י העקידה.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

סדר פטירת שרה אמנו ע"ה

עול מלכות שמים, שאלו אותו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך' (דברים ו ה) אפילו הוא נוטל את נשמתך, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו. היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצתה נשמתך באחד.

הקשה על כך הרה"ק רבי ישראל מרז'ין זי"ע, לכאורה אצל רבי עקיבא דבר קטן הוא, שהרי אפילו פחותי ערך מרבי עקיבא מקבלים עליהם עול מלכות שמים בשעת הריגתם על קידוש ה' יתברך. וכן הוסיף להקשות על כך שיצאה בת קול ואמרה 'אשריך רבי עקיבא שיצתה נשמתך באחד', מה באה הבת קול להשמיענו הלא ראו את זה כולם בעיניהם. והקשה עוד כמה קושיות יעויין שם בדבריו.

ותירץ שהחידוש שהיה אצל רבי עקיבא שרצה שתידבק נשמתו באלופו של עולם בדביקות כל כך עד שתצא נשמתו מחמת הדביקות ולא מחמת הסריקות של ברזל שסרקוהו. ולכן יצתה בת קול אשריך רבי עקיבא שיצתה נשמתך באחד, שהודיעה לכל שאכן כך היה כרצונו, שיצאה נשמתו בדביקות באחד, ולא מחמת הסריקות.

שרה כל ימיה היו הווייה אחת של דביקות

והוא הדבר שמצינו ראינו אצל אמנו שרה ע"ה, שאמרו בזוהר (חיי שרה קכה). שלא הייתה מיתתה בידי מלאך המוות, ויצאה נשמתה ביחוד קריאת שמע ובדביקות בד' שמות הוי"ה, ועוררה בשעה זו יחוד נשגב בעליונים ובתחתונים. וכדרך שמצינו ברבי עקיבא 'כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא לידי' כך גם שרה אמנו ע"ה כל ימי חייה וכל חיותה היה כדי להידבק ולהתחבר בה' יתברך בחייה ובמותה, ולכן אמר לשון 'ויהי' שזה היה כל הווייתה בכל ימי חייה. שכל ימי חייה היו בדביקות מוחלטת בשמות הקדושים, וכנאמר 'ויהי חיי שרה' רמז לשם הוי"ה ברוך הוא, ואף מנין שנותיה כתב זקני מרן האביר יעקב ע"ה (פתוחי חותם ד"ה ותמת) שעולים כמנין ארבעת שמות הקודש.

כדכתב רש"י (לעיל כב ב) מחז"ל: 'והעלהו', לא אמר לו 'שחטהו', לפי שלא היה חפץ הקדוש ברוך הוא לשחטו אלא שיעלהו להר לעשותו עולה, ומשהעלהו אמר לו הורידהו.

דרך ב' - מתה מדביקות הייחוד שהייתה בשעת העקידה

שבעים פנים לתורה, ויש עוד לאלוה מילין מפי כתבי הצדיקים, דהנה, דבר פטירתה בשעת העקידה לא לחינם הוא, כמו שכתב המגיד רבי ישראל מקוז'ניץ ע"ה לתרץ הקושיות שפתחנו בהם, ואלו הם דבריו הקדושים (עבודת ישראל חיי שרה ד"ה ותמת): איתא שבישר השטן את שרה שנעקד יצחק בנה וכמעט שנשחט ופרחה נשמתה. וצריך הענין ביאור, הלא הצדיקים כל רצונם וחיותם לעשות רצון קונם ומוסרים נפשם ומאודם ויוצאי חלציהם בעבור כבודו יתברך שמו, ואיך יתכן לומר על שרה אמנו הצדקת אשר היה אברהם אבינו טפל לה בנביאות שכשמעה מעקידת יצחק פרחתה נשמתה מחרדה ובהלה כדרך פשוטי בני אדם אשר כל חיותם לגדל זרע ולהרבות הון ובפירוד הבנים או הממון כמעט ימותו.

אמנם לא כן שרה אמנו, חלילה לה. רק נוכל לומר, כי בשמעה מעשה העקידה שעוקד אברהם את יצחק בנה לעולה לה' והבינה בקדושתה שנעשה על ידי זה יחוד גדול וקדוש, והמקום ההוא היה רחוק ממנה ללכת שמה להתדבק עם אב ובנו בקדושת היחוד, לכן על כל פנים מרחוק מסרה נפשה באהבה ובטהרה להפרד מעולם הזה בעת רצון ושעה קדושה כזאת, והקב"ה הסכים על ידה ויצאה נפשה בקדושה בשעה זאת. וזה נרמז 'ותמת שרה בקרית ארבע', רומז מקום הקריה שמתה, היה על פי ארבע, שהם ארבע אותיות אדנ"י שבהם כוונת מסירת נפשות וקבלת עול מלכות שמים. עד כאן לשון קדשו.

רבי עקיבא ציפה כל ימיו שימות מחמת הדביקות ולא מחמת הייסורי

ואיתא בגמרא (ברכות סא:) על רבי עקיבא שסרקו את גופו במסרקות של ברזל, קרא קריאת שמע והיה מקבל עליו

ותמת שרה בקרית ארבע וגו' ויבא אברהם לספד לשרה ולבכיתה (כג, ב). דרשו חז"ל (ב"ר נח ה) והביא רש"י את דבריהם, שלכך נסמך ענין מיתת שרה לפרשת עקידת יצחק, לפי שעל ידי ששמעה את בשורת העקידה פרחתה נשמתה ממנה ומתה.

ולכאורה הענין תמוה, הלא כבר נודע גודל צדקתה של שרה אמנו שהסתלקה מעולם הזה נקיה ללא חטא, ושהייתה בעלת מדריגה גדולה בנבואה עוד יותר מאברהם אבינו, ואיך יתכן לומר שמתה כפשוטי בני אדם מחמת צערה על שנקרב בנה לקרבן לפני השם יתברך, והרי ראוי היה לה לשמוח ולהודות על הזכות שנפלה בחלקה.

ועוד יש להבין, הרי לא מתה שרה אמנו בקצור ימים ח"ו מחמת צערה, אלא השלימה ימי חייה הקצובים לה בתמימות, וצער העקידה היה רק הסיבה שעל ידה נסבב מותה בזמן הראוי, ומדוע אם כן הסתובב הדבר שתמות על ידי סיבה זו בדוקא.

דרך א' - מתה מחשש שמא מעשה העקידה מצד הסט"א

והנה מרן בעל האמרי אמת מגור זי"ע דרש בזה דברים נאדרים, וכך אמרם משמו בנו האדמו"ר בעל הפני מנחם זי"ע (פני מנחם חיי שרה תשנ"ד), דאיתא בגמרא (סנהדרין פט:) שמה שנגלה לנביא אחד ברוח הקודש נודע גם לנביאים אחרים, כדכתיב (עמוס ג ז) 'כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים', ואין דבר שנודע לנביא אחד שאין שאר נביאים יודעים אותו. ואיתא (שמו"ר א א והובא ברש"י לעיל כא יב) שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות, ואם כן כל נבואה שהיתה לאברהם אבינו היה נודע גם לשרה.

כשמעה על העקידה סברה שבודאי לא ציווה ה' יתברך כן, שהרי לא שמעה נבואה כזאת, וחששה שמעשה זה הוא מצד הסטרא אחרא ועל ידי זה יהיה היזק בעולם הזה ובעולם הבא, שיאבדו אברהם אבינו ויצחק אבינו חלילה, ולכן פרחתה נשמתה. אולם באמת מה שלא ידעה מכך, שהרי לא היה כלל ציווי לשוחטו באמת, אלא לניסיון בעלמא,

אברהם הספיד את שרה על כח המסירות נפש שהורשה ליצחק בנה בחינוכה

בעולם. ומאידך שרה אמנו היתה בבחינת הגבורה והדין, כמו שמצינו שהייתה מרחקת את ישמעאל מביתה, ולא כמנהגו של אברהם שדרכו לקרב כל באי עולם לה' יתברך.

וכמו שהייתה שרה אמנו משלימה במידת הדין את מידת החסד של אברהם אבינו, כך מצינו גם אצל בניהם שהיתה רבקה משלימה את מידתו של יצחק, כי יצחק אבינו היתה חפץ למצוא בה את מידת החסד, ודוקא על ידי יחוד מידת הדין עם מידת החסד יהיה זוגם עולה יפה.

שני הפכים משלימים זה את זה

וכן לעולם שלמות כל דבר תלוי בשילוב שני ההפכים, כמו שמצינו בבריאת העולם שמתחילה עלה במחשבה לבראו במידת הדין, וכיון שראה שאין העולם מתקיים במידת הדין לבדה, הקדים את מידת הרחמים ושתפה למדת הדין, וכן הוא לעולם שילוב מידת הרחמים עם מידת הדין הוא הנותן קיום ושלמות בכל.

ניסיון העקידה לערב את הגבורה עם החסד

והנה במעשה העקידה הייתה עבודתו של אברהם לכפות את מידת החסד ולערב עמה את מידת הגבורה כדי להקריב את בנו לעולה, וכמו שפירש **באלשיך הקדוש** (בראשית כב א) שלפיכך היה ניסיון העקידה קשה מכל עשרת הניסיונות שקדמו לו, כי אברהם אבינו הייתה עיקר עבודתו להשפיע טוב וחסד על כל סביביו, וכאן נדרש ממנו לשלוח יד בבנו יחידו ולכבוש אהבתו ורחמיו אליו, וזה היה ניסיון קשה מן הכל לעבוד את ה' בהיפך מידתו וטבעו, וזו הייתה שלימות עבודתו לערב הגבורה עם החסד ולעשות שלום ביניהם.

בשעת העקידה נשלמה עבודתה של שרה

ועל פי כל דברינו הנ"ל יובן ששרה אמנו היתה בבחינת הדין, והיא שהשלימה את מידת החסד של אברהם אבינו, אמנם כיון שעמד אברהם אבינו בניסיון העקידה וכבש רחמיו לעשות רצון ה', ובכוח מעשיו עירב מידת הדין והחסד בשלימות, בכך הגיעה עבודתה של שרה לשלימות, וכיון שהשלימה שליחותה בעולם הסתלקה ופרחה נשמתה, נמצא שבניסיון העקידה הגיעו ימי חייה לשלימותם, ולפיכך הייתה עקידת בנה סיבה לכך שתסתלק במידת ימיה שנקצבו לה.

היובל המה יעלו בהר' (שמות יט ג), כיון שהסתיים מעמד הר סיני לא נשארה בו קדושה.

המשיך הרה"ק מצאנו לומר, יכולני להעיד על הרה"ק מו"צ'ן שפושט את צווארו בכל רגע ורגע למען קדושת שמו יתברך, לפיכך מיד כשהבחנתי בו הלכתי לקבל פניו. ממעשה זה נוכל להשכיל מדוע בחר אברהם אבינו להספיד את שרה אמנו דווקא בעניין מסירות נפשו של יצחק שהיה מכוח שרה אמו ומחינוכה, כי הוא הדבר הנשאר לדורות עולם.

וכן כתיב בעקידה (לעיל כב יד) 'ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ופירש רש"י: 'ה' יראה - פשוטו כתרגומו, ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות. 'אשר יאמר היום' שיאמרו לימי הדורות עליו בהר זה יראה הקדוש ברוך הוא לעמו. וכו'. ה' יראה עקידה זו לסלוח לישראל בכל שנה ולהצילם מן הפורענות, כדי ש'יאמר היום' הזה בכל הדורות הבאים 'בהר ה' יראה', אפרו של יצחק צבור ועומד לכפרה'. שמכח מסירות נפשו של יצחק אבינו ע"ה נמשך כח הקדושה לדורות עולם ומעשה אבות סימן לבנים שנמשך כח מסירות נפש בעזרת ה' יתברך לדור דורים עד סוף כל הדורות.

על פי זה יבואר הפסוק שדרשו במדרש על אברהם ושרה, 'יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה' שכיון שהם תמימים ומסרו נפשם בשלימות על קדושת שמו יתברך, לכך 'נחלתם לעולם תהיה' שכח מסירות הנפש שהיא נחלת הצדיקים אמנו שרה ובנה יצחק אבינו עליהם השלום, נמשך לדורות ולעולם תהיה'.

אברהם ושרה היו משלימים זה את זה בעבודתם

ובזה יש לבאר מדוע עת פטירתה של שרה הייתה דווקא בשעה זו שעת העקידה. ובשביל כך עלינו להתבונן תחילה במהות עבודתה בעודה בחייה, ועל פי זה נוכל להבין באר היטב גם סיבת מיתתה. כי אברהם ושרה רומזים לשתי בחינות מנוגדות זו לזו, והיו משלימים זה את זה בעבודת הקודש. אברהם אבינו הוא יסוד מידת החסד כמו שאמר הכתוב (מכאן ז כ) 'חסד לאברהם', ואמרו חז"ל (ב"ר ס ב) שבשבילו היה החסד מתגלגל

ויבא אברהם לספד לשרה ולבנותה (כג, ב). איתא במדרש (ב"ר נח ה), על הפסוק שלפננו: 'ויבא אברהם לספד לשרה ולבנותה'. והקשו במדרש 'מהיכן בא' שהיה קשה למדרש מדוע לא נכתב 'ויספד לשרה'. אך אינו מובן מהי אכן הנפקא מינה מהיכן בא. ויש לומר ולבאר ששאלת המדרש היא שכאשר בא אברהם להספיד לשרה שהייתה כל כך צדקת מהיכן בא להספידה, מאיזה מידה שבה בחר אברהם להספידה. ותירצו מהר המוריה בא, מהמעשה הנזכר בהר המוריה שזכתה שבנה הסכים ברצון לעקידה.

ואינו דבר של מה בכך, אברהם הלא שמע מה' יתברך, אך יצחק לא נצטווה מאת ה' ולא שמע מהקב"ה רק שמע מאביו, ויודע הוא שעל פי התורה אסור להקריב אדם לקרבן, ובכל זאת הסכים כי כך ציוה ה' לאביו, ולא זו בלבד אלא שביקש שיעקדנו חזק שלא יפסל חלילה ע"י פרכוס. ומכאן בא להספיד, שכן הרבה שבחים היו לה מצד שעמדה בכל עשרה נסיונות. אך שיצא ממנה כזה בן קדוש זהו ההספד הכי גדול שיש, שאברהם תלה זאת בזכותה וחינוכה של אמו, 'שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן' (משלי א ח), שכל מסירות נפשו של יצחק בזכותה של אמו.

מסירות נפשה היא המידה הנשארת לדורות ולכן הספידה על כך

מסירות נפש הוא המידה שבחר בה אברהם להספידה כי היא המידה הנשארת ונותנת כח לדורות עולם וכמסופר שפעם נפגש הרה"ק הדברי חיים **מצאנו זי"ע** עם הגה"ק בעל הכתב **סופר זי"ע** בעת ששהו יחדיו במקום אחד לצורך מנוחה, והנה עודם מדברים בשיחת מלאכי השרת בא לקראתם **בעל הצמח צדיק מו"צ'ן זי"ע**, שהיה אז צעיר לימים משניהם, מיד פסק הדברי חיים מדבריו והלך לקבל את פניו.

לימים שאלו את הדברי חיים מה ראה על ככה להפסיק בשיחה עם אדם חשוב כהכתב סופר שהיה מגדולי פוסקי הדור וגם גדול הרבה בשנים מהצמח צדיק. השיב הרה"ק מצאנו, הטעם שלא נבנה בית המקדש על הר סיני ששם קיבלנו את התורה הקדושה משום שבחר הקב"ה בהר המוריה שבו פשט ייחודי את צווארו למען קדושת שמו יתברך, ולכן דווקא במקום של מסירות נפש נשאר קדושה לתמיד ולכן שם בחר הקב"ה להשרות שכינתו בבית המקדש. מה שאין כן בהר סיני אמרו חז"ל (תענית כא:) 'במשוך

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפד"ש בכתב מכתבון אור לישרים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com